

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1039

17. OŽUJKA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Srbija – Hrvatska

Tehnički razlozi zaustavili vlakove

SADRŽAJ

8

Materinski jezik, narječja
i dijalekti – sastavni dijelovi
hrvatskog identiteta

**Mjesec
hrvatskog jezika**

12

Jelena Hajduković, odgovorna
urednica redakcije programa
na hrvatskom jeziku RTV-a

**Ponosni smo
što smo opstali**

15

Katarini Čeliković uručena nagrada
Utjecajne hrvatske žene

**»Vrijedan doprinos
hrvatskoj zajednici«**

16

Obrazovanje

Kad se kockice poslože

20

Život u naseljima gdje žive Hrvati:
Bikovo (V.)

**Najavljena adaptacija
Bikovačke ceste
i Doma kulture**

30

ZKVH i NIU *Hrvatska riječ*
na novosadskom Sajmu knjiga

Od poezije do intervjua

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Naši heroji

Inicijativa mladih za ljudska prava detektirala je više od 300 lokacija na kojima su murali posvećeni **Ratku Mladiću**. Raštrkani su po cijeloj Srbiji, jer čini se general, pravomoćno osuđen za razne zločine u Srebrenici, svoje pristaše ima od Sombora do Niša. Uz to ovom popisu murala treba pridodati još po neki billboard s kojeg nas pozdravlja spomenuti general. I nije to od jučer. I nije nevidljivo, skrajnuto na nekim skrovitim mjestima. Dapače, baš je tamo gdje se mora primijetiti. Ali ono što me čudi je ravnodušnost s kojom se to prihvaća (izuzimam ovdje štovatelje lika i djela generala Mladića). Od običnih prolaznika do onih kojima je briga o uređenosti grada u opisu posla. Pa i kada se sjete što su im ovlasti deblji kraj izvuku oni koji su imali taj peh da baš na njihovoj fasadi, njihovoj kući osvane generalov lik, jer će ličenje zida ili fasade biti o njihovom trošku. Dogodilo se to i jednoj od župa u Bačkoj. Savjesni građanin revoltiran što svaki dan na bedemu župske kuće gleda natpis »Ratko Mladić heroj« odlučio je podnijeti prijavu Komunalnoj inspekciji. I nije trebalo dugo da župniku stigne nalog da iritirajući natpis prekrene. Naravno, o svom trošku.

Ne znam je li problem bio u tome tko će naložiti i tko platiti skidanje, tek veliki plakat na Sajmu knjiga u Novom Sadu na kome se reklamiraju sabrana djela **Vojislava Šešelja** preživio je svih sedam sajamskih dana. Što preživio, pa toliko je bio uočljiv da nema posjetitelja sajma kome to nije bilo prvo što su vidjeli kada su kročili u sajamski hol.

Uostalom, koga još briga za djela dobitnika NIN-ove nagrade, za nova izdanja nekoga od književnih klasika, za svježije prevedene svjetske bestsellere? Zašto bi posjetitelje na sajmu dočekao takav plakat kada mi imamo naše heroje!

Vrsni novinar **Ranko Pivljanin** napisao je u povodu 20. obljetnice od ubojstva **Zorana Đinđića** »Đinđić je uzalud poginuo«, stavljajući tu tvrdnju u kontekst pitanja gdje bi Srbija bila danas da Đinđić nije ubijen, jer smatra Pivljanin, Srbija bi i s Đinđićem manje-više bila ovdje gdje je i sada.

Sa svojim herojima.

Z. V.

Pravedna eksproprijacija nužna tijekom gradnje ceste Bereg – Sombor

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini pozdravlja projekte izgradnje cestovne i željezničke infrastrukture u Vojvodini, ali ujedno ističe kako su pravedna eksproprijacija i bolja informiranost vlasnika zemljišta nužni tijekom gradnje ceste Bereg – Sombor.

Kako se navodi u priopćenju DSHV-a, glede najavljenog početka izgradnje brze prometnice od graničnog prijelaza Bereg preko Sombora, Kule, Vrbasa, Srbobrana, Bečeja, Novog Bečeja, Kikinde do graničnog prije-

laza Nakovo, DSHV zainteresirano prati proces skupa sa stanovnicima naselja koja se nalaze uz ovu rutu, napose u prvoj fazi projekta od Berega do Sombora. Prva će dionica ove ceste povezati Bereg i Sombor, prolazeći kroz atare Berega, Koluta, Bezdana te sjeverne periferije Sombora, između Bezdanskog puta i Nenadića. Najav-

ljeno je, naime, da će njezina izgradnja početi »uskoro«, a na terenu su tijekom 2022. godine učinjene značajne intervencije na izgradnji trase: obilježavanje rute, sječa šume i slanje obavijesti vlasnicima zemljišta na ruti planirane ceste i u njezinoj okolini s ponudom za eksproprijaciju.

»DSHV ovim putem ukazuje na činjenicu kako su ponuđene svote za ekspropirano zemljište u nekim slučajevima iznimno male, tim prije jer je riječ uglavnom o plodnoj crnici. Imajući u vidu činjenicu da su se u povodu toga u nekoliko sličnih slučajeva u Srbiji organizirali prosvjedi vlasnika zemlje, te da su podaci o tržišnoj vrijednosti nekretnina koju su procjenjivale porezne vlasti bili u velikom nerazmjeru s onima koje su utvrđivali vještaci, pozivamo nadležne službe na pravednu nadoknadu vlasnicima za trajno izgublenu zemlju. S druge strane, među stanovnicima Berega, Koluta, Bezdana i salaša oko Sombora raširila se zebnja glede toga kako će u periodu gradnje pristupiti svojoj zemlji koja će fizički biti odsječena od njihovih mjesta stanovanja i ostale infrastrukture. Pozivamo stoga, s ciljem boljeg informiranja građana, lokalne vlasti Grada Sombora i investitore da čim prije organiziraju informativne sastanke s lokalnim stanovništvom kako bi se ova i ostala otvorena pitanja glede gradnje ceste čim prije razjasnila«, navodi se u priopćenju koje potpisuje predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**.

H. R.

Pravnici iz Hrvatske daruju stipendiju

Uprostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća u Subotici je 4. ožujka upriličen susret grupe pravnika iz Hrvatske i predstavnika hrvatske zajednice na čelu s predsjednikom **Jasnom Vojnić**.

Ovom prigodom u ime Upravnog odbora Zaklade *Adris grupe* prof. dr. sc. **Gojko Bežovan** darovao je stipendiju za jednog postdiplomca, koji bi u ime hrvatske zajednice bio delegiran da upiše sveučilišni interdisciplinarni poslijediplomski specijalistički studij *Priprema i provedba EU projekata* u Zagrebu koji traje dva semestra.

Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* više je puta bila u prilici da bude darivana od spomenutih gostiju, a ovog puta pomoć su usmjerili na cijelu hrvatsku zajednicu.

Sastanak je imao za cilj i upoznati goste sa stanjem hrvatske zajednice u Srbiji.

Osim gostiju iz Hrvatske, sastanku su prisustvovali predsjednica IO HNV-a **Karolina Bašić**, dopredsjednik

za Suboticu **Slavko Benčik**, vijećnik HNV-a **Miroslav Kujundžić** i direktor UBH-a *Dužijanica* **Marinko Piuković**.

Sastanak je održan na inicijativu **Dinka Ivkovića** iz Subotice, koji živi i radi u Zagrebu, a u organizaciji UBH *Dužijanica*.

Mladež HDZ-a BiH u posjetu DSHV-u

Izaslanstvo Mladeži HDZ-a Bosne i Hercegovine je u posjetu Srbiji boravilo 9. i 10. ožujka. Domaćin sastanka, kao i posjeta bio je predsjednik Mladeži DSHV-a **Marin Piuković**. Nakon upoznavanja s glavnim gradom Srbije i njegovim znamenitostima uslijedio je obilazak jednog od povijesno važnog grada za hrvatsku zajednicu u Srbiji, Novog Sada, točnije Petrovaradina. U sklopu ovoga posjeta izaslanstvo je imalo priliku upoznati se sa Spomen-domom *bana Josipa Jelačića*, gdje im je upravitelj dr. **Darko Polić** rekao nešto više o prvim danima bana, kao i

o hrvatskoj baštini koju čuva istoimena zaklada, ali i sam Petrovaradin. Mlade iz Bosne i Hercegovine uz predsjednika Mladeži DSHV-a u Petrovaradinu sačekali su i ostali članovi Mladeži, posebice iz Srijema, dok je u ime Hrvatskog nacionalnog vijeća bila **Nataša Stipančević**, članica Izvršnog odbora HNV-a zadužena za obrazovanje.

U poslijepodnevnom satima izaslanstvo se sastalo s predsjednikom DSHV-a i ministrom za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislavom Žigmanovim**. Sastanak je održan u prostorijama Zaklade *Antuna Gustava Matoša* u Beogradu, a Žigmanov je na samom početku

istaknuo njezinu povijesnu važnost budući da su te prostori pripadale pokojnom premijeru Srbije **Zoranu Đinđiću**.

Predsjednik Žigmanov je upoznao izaslanstvo sa svojim aktivnostima kao ministra za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u Vladi Srbije, istaknuvši kako je to ipak iskorak za cijelu hrvatsku zajednicu koja živi i djeluje na teritoriju Srbije. Osvrnuo se i na poslanje koje provodi zajedno s predsjednikom Mladeži DSHV-a, a to je upravo povezivanje Hrvata koji su stanovnici Beograda kroz suradnju s institucijama oko kojih se okupljaju, posebice Katoličkom crkvom u Beogradu.

Žigmanov i Piuković govorili su i o položaju Hrvata u Srbiji, uspoređujući ga s položajem Srba u Hrvatskoj te načinu na koji je reguliran njihov položaj i politička zastupljenost.

Predsjednik Mladeži HDZ-a BiH **Mate Lončar** nakon čestitki predsjedniku Žigmanovu na imenovanju za ministra upoznao je sugovornike s načinom djelovanja Mladeži HDZ-a BiH.

»Prije izbora sam bio kod vas i složili smo se kako je uspjeh veći što je zajedništvo jače. Danas tom uspjehu svjedočimo jer ste upravo Vi predvodili naš narod u Srbiji i prvi put osigurali mjesto u izvršnoj vlasti na najvišoj razini. U ime mladih koje predstavljam, a vjerujem i cijelog našeg naroda u BiH, izražavam Vam najiskrenije čestitke. Ponos i radost koju osjećamo uistinu je neizmjerana, a obveza svih nas je našu uspješnu suradnju nastaviti«, poručio je Lončar tijekom sastanka.

Izaslanstvo Mladeži HDZ-a BiH činili su uz predsjednika Mladeži HDZ-a BiH **Mate Lončara**, zamjenik predsjednika **Boris Mrnjavac** i član predsjedništva **Danijel Poljak**.

M. A. K.

Novo vodstvo Mjesne organizacije DSHV-a Novi Sad-Petrovaradin

Na izbornoj skupštini Mjesne organizacije Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini Novi Sad-Petrovaradin održanoj 10. ožujka u rodnoj kući bana **Josipa Jelačića** u Petrovaradinu izabrano je novo vodstvo.

Za novog predsjednika ove mjesne organizacije izabran je **Goran Krnčević**, odvjetnik iz Novog Sada, a za zamjenika predsjednika **Damir Katić**, master odgojitelja iz Petrovaradina.

Novoizabrani članovi Odbora Mjesne organizacije su **Ankica Jukić Mandić**, **Milan Mikuljan**, **Vera Hornjak**, **Lara Grginčević** i **Damir Stanojević**.

Tijekom predstavljanja programa rada Krnčević je rekao kako će se nastaviti dobra suradnja s hrvatskim institucijama u Srbiji i Hrvatskoj te da će biti aktivni i u lokalnoj i pokrajinskoj politici.

»Nastavit ćemo najtješnju suradnju s Hrvatskim nacionalnim vijećem, hrvatskim institucijama, udrugama i pojedincima u okviru hrvatske zajednice i izvan nje u cilju realiziranja aktualnih i budućih projekata. Namjeravamo razvijati i nastaviti povezivanje s matičnom državom Hrvatskom. U lokalnoj zajednici ćemo poticati sve aktivnosti naše stranke, posebno imajući u vidu lokalne i pokrajinske izbore iduće godine«, rekao je Krnčević.

U ime predsjednika stranke **Tomislava Žigmanova** članove je pozdravio predsjednik Mladeži Subotica **Ninoslav Radak**, a prisutnima se obratio i zamjenik predsjednika DSHV-a **Goran Kaurić**.

Skupštinom je predsjedala dopredsjednica stranke **Ankica Jukić Mandić**.

Željeznički promet između Srbije i Hrvatske

Tehnički razlozi ZAUSTAVILI VLAKOVE

Od 2020. godine između Bogojeva i Erduta putnički vlakovi ne prometuju, ali teretni vlakovi između ova dva pogranična mjesta na regionalnoj pruzi Subotica – Vinkovci i dalje prolaze

U željezničkoj stanici u Sonti svakodnevno staje nekoliko vlakova. Iz Sonte se može za Novi Sad, Sombor i Suboticu, ali ne i za susjednu Hrvatsku, jer putničkih vlakova između Bogojeva i Erduta nema od 2020. godine.

»Nekada je dnevno bilo nekoliko vlakova koji su Sontu preko Vinkovaca spajali s europskim gradovima. Mali poljoprivrednici vlakom su putovali u Vinkovce i Osijek, gdje su nosili svoje poljoprivredne proizvode. Djeca su nam u Osijeku bila u srednjim školama i na fakultetima. Tako je bilo nekada«, priča **Mato Zec** iz Sonte.

No, za Sončane je veza s Erdutom i dalje Vinkovcima i Osijekom ostala važna i nakon uspostave granica dvije države, ali vlakom tamo ne mogu.

Neopravdano zapostavljen pravac

Kad je krajem 2007. godine obnovljen željeznički most na Dunavu kod Bogojeva i srbijanska i hrvatska strana dočekale su to s nadom da će se poslije više godina ponovno uspostaviti redoviti polasci vlakova između Bogojeva i Erduta. Teretni vlakovi krenuli su 2008. godine, dok se na putničke čekalo do 2015. No, nije dugo potrajalo, jer je u lipnju 2020. godine promet putničkih vlakova obustavljen, a onda u prosincu iste godine i ukinut. U željezničkim poduzećima Srbije i Hrvatske obustavu prometa pravdaju tehničkim razlozima.

Most Erdut – Bogojevo, koji se nalazi na regionalnoj pruzi Subotica – Vinkovci za promet je bio zatvoren od NATO raketiranja 1999. do 2007. godine. U obnovu mo-

sta uloženo je 710.000 eura. Hrvatskoj su donacijom pomogle Belgija i Norveška s po 200.000 eura, a ostatak od 310.000 eura osigurala je Srbija. Obnovom mosta na Dunavu kod Bogojeva stekli su se uvjeti za željeznički promet na pruzi Subotica – Vinkovci, ali se na redovite putničke vlakove čekalo godinama. Krenuli su tek 2015. godine. No, vlakovi nisu dugo prometovali, jer je od pandemije covid-19 putnički promet prvo obustavljen u lipnju 2020. godine, a onda u prosincu i ukinut.

Najveći interes za ponovno uspostavljanje putničkog prometa između Srbije i Hrvatske trebale bi imati pogranične općine, a to su Odžaci sa srbijanske i Erdut s hrvatske strane. I jedne i druge pitali smo jesu li poduzeli neke korake da se u vozni red vrate i putnički vlakovi na pruzi Subotica – Vinkovci. Iz Općine Odžaci na pitanja *Hrvatske riječi* nisu odgovorili.

»Općina Erdut je u par navrata pokretala postupak s predstavnicima Općine Odžaci oko što kvalitetnije povezanosti Srbije i Hrvatske u željezničkom prometu, naročito povezanosti Erduta i Bogojeva, odnosno nekadašnje linije Subotica – Sombor – Dalj – Vinkovci. Smatramo da je taj veoma bitan pravac nepravedno zapostavljen i da je potrebno što prije ponovno uspostaviti linije povezanosti, te da željeznica koja je i dalje jedan od najjeftinijih i najprihvatljivijih prijevoza, kako putnika tako i raznih tereta treba biti svakako najzastupljenija. Smatramo da je potrebno poduzeti sve kako bi ovaj pravac koji je nekada bio žila kucavica Europe ponovo dobio zaslužen mjesto

Stao i Sava express

Od prvog siječnja ukinut je i teretni promet između Ljubljane i Beograda, preko Zagreba. Direktna veza između Ljubljane i Beograda uspostavljena je početkom ožujka 2018. godine kada je prvi teretni vlak nazvan *Sava express* iz Ljubljane stigao u Beograd. Pet godina kasnije ovaj vlak je ukinut zbog neisplativosti.

u željezničkom prijevozu», kaže za *Hrvatsku riječ* načelnik Općine Erdut **Jugoslav Vesić**.

Ipak, odluke se ne donose ni u Odžacima ni u Erdutu već u Beogradu i Zagrebu, točnije u Hrvatskim željeznicama i *Srbija vozu*, odnosno resornim ministarstvima. I u jednom i u drugom poduzeću dobili smo isti odgovor: vlakovi ne prometuju iz tehničkih razloga.

I dok na pruzi Bogojevo – Erdut nema uvjeta za vraćanje putničkih vlakova, za teretne uvjeti postoje. Iz Uprave carina doznali smo da preko Carinske ispostave Željeznička stanica Bogojevo mjesečno u Srbiju uđe oko 20 teretnih željezničkih kompozicija. Isto toliko u Hrvatsku iz Srbije.

»Preko Bogojeva u Srbiju se najviše uvozi soja, dok je prijašnjih godina to bilo mineralno gnojivo. Iz Srbije se najviše izvoze poljoprivredni proizvodi kao što su kukuruz, pšenica i repini rezanci«, navode u Upravi carina Srbije.

Teretni promet odvija se samo tijekom dana zbog ograničenog radnog vremena stanice u Erdutu, doznajemo u poduzeću Infrastruktura Željeznice Srbije.

Obustavljen i promet između Beograda i Zagreba

U poduzeću *Srbija voz* doznali smo da je osim na pruzi Subotica – Vinkovci obustavljen i promet putničkih vlakova na pruzi Beograd – Zagreb. Vlakovi na ovoj pruzi ne prometuju od ožujka 2020. godine, a posljednja stanica od tada su Vinkovci. Do ukidanja redovitog prometa između Beograda i Zagreba svakodnevno su išla dva vlaka, a u sezoni su bila dodana još dva polaska. U 2019. godini na ovoj relaciji prevezeno je više od 33.000 putnika. U *Srbija vozu* smatraju da tehnički uvjeti nisu jedini razlog što putnički vlakovi nisu vraćeni na prugu Beograd – Zagreb već da s hrvatske strane postoji manjak zainteresiranosti za ponovnu uspostavu prometa, jer je hrvatska strana u pregovore uvela neke neuobičajene zahtjeve poput sudjelovanja u troškovima na hrvatskom dijelu teritorija. Potvrdu te tvrdnje koja se tiče prometa na pruzi Zagreb – Beograd nismo dobili u HŽ-u, ali su nam rekli da je promet između Bogojeva i Erduta pogranični, što znači da vlakovi iz susjedne države idu samo do Erduta, a ne dalje na teritorij Hrvatske.

Dok je funkcionirao putnički promet između Bogojeva i Erduta vlakovi iz Hrvatske išli su od Osijeka do Bogojeva, a vlakovi iz Srbije od Sombora do Erduta.

Z. V.

Mjesec hrvatskog jezika

Smatra se da je Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika u Hrvatskoj pokrenula kretanja na području politike i kulture koja su dovela do sveopćeg hrvatskog pokreta sedamdesetih godina pod nazivom hrvatsko proljeće. Što je i jedan od razloga zašto je baš 17. ožujka izabran za datum kojim završava obilježavanje Mjeseca hrvatskog jezika

SVake se godine tijekom veljače i ožujka obilježava Mjesec hrvatskog jezika, točnije od 21. veljače do 17. ožujka. Kronološki gledano, Hrvatski je sabor najprije još 1997. godine utemeljio Dane hrvatskog jezika od 11. do 17. ožujka, a inicijativom Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje Dani su prošireni na Mjesec hrvatskog jezika. Unutar Mjeseca hrvatskog jezika značajna su četiri datuma: 21. veljače obilježava se Dan materinskog jezika, 22. veljače Dan hrvatske glagoljice i glagoljaštva, 14. ožujka objavljena je *Horvatska domovina* Antuna Mihanovića i 17. ožujka objavljena je Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika. U nastavku će teksta ukratko biti predstavljene nabrojani datumi i događaji.

Dan materinskog jezika

Međunarodni dan materinskog jezika obilježava se svake godine 21. veljače od 2000. godine odlukom UNESCO-a na 30. zasjedanju Glavne skupštine. Namjera je tim obilježavanjem unaprijediti, učiti i razvijati materinski jezik te njegovati jezičnu i kulturnu raznolikost i višejezičnost. UNESCO-ov dokument iz 1970. godine kaže: »Materinski jezik označuje put ljudskog bića i pomoću njega ono ulazi u društvo, čini svojom kulturu grupe kojoj pripada i postavlja temelje razvoju svojih intelektualnih sposobnosti«. Upravo je i to jedan od razloga zašto je baš taj datum izabran za početak obilježavanja Mjeseca hrvatskog jezika. Kako su Hrvati naseljeni širom svijeta, tako se unutar raznih hrvatskih zajednica obilježava taj dan. Tako se i na području Srbije gdje se učenici školuju na hrvatskom jeziku, obilježava Dan materinskog jezika raznim i prigodnim aktivnostima od osnovnih i srednjih škola do lektorata na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu.

Dan hrvatske glagoljice i glagoljaštva

Dan hrvatske glagoljice i glagoljaštva obilježava se od 2019. godine. Na inicijativu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje Hrvatski sabor proglasio je obilježavanje Dana glagoljice i glagoljaštva 22. veljače kao spomen na dan kad je 1483. godine tiskana prva hrvatska knjiga – Misal po zakonu rimskoga dvora. Misal po zakonu rimskoga dvora hrvatski je prvotisak pisan glagoljicom na hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku čime svjedoči o hrvatskoj kulturi 15. stoljeća. Sačuvano je dvanaest nepotpunih primjeraka Misala: u Hrvatskoj se nalazi sedam primjeraka (u

Zagrebu i na otoku Braču), dok se pet primjeraka nalazi izvan Hrvatske (Washington, Sankt Peterburg, Beč, Vatikan). Misal je specifičan po tome što nije tiskan samo na papiru, nego i na pergameni. Pergamena je pisača podloga napravljena od kože sitne stoke, najčešće koze i ovce. Tako da je Misal prva hrvatska i slavenska inkunabula (prvotisak) na papiru i pergameni i prva hrvatska i slavenska knjiga tiskana dvobojno, crveno i crno. Smatra se općenito jednom od najljepših tiskanih inkunabula.

Horvatska domovina Antuna Mihanovića

Horvatska domovina Antuna Mihanovića, hrvatskog preporodnog pjesnika, lirski je pjesma prvi put objavljena 14. ožujka 1835. godine u desetom broju prvog hrvatskog književnog časopisa *Danicza horvatzka, slavonska i dalmatinzka* koji od 1836. godine izlazi pod nazivom *Danica ilirska*. Pjesma se sastoji od četrnaest strofa, a za himnu su izabrane prva, druga, pretposljednja i posljednja strofa. Godine 1846. pjesmu je uglazbio **Josip Runjanin**. U uporabu je kao nacionalna himna ušla 1860-ih i otada se počela javno izvoditi u svečanim prigodama. Iako se

gotovo neprekidno doživljavala kao nacionalna himna i izvodila u svečanim prigodama, službeni status državne himne dobila je istom u Ustavu SR Hrvatske 1974., a to je potvrđeno i Ustavom Republike Hrvatske 1990. Osim *Horvatske domovine*, Antun Mihanović napisao je i popularnu pjesmu *Još Horvatska nij' propala* 1836. godine, pronašao je rukopis **Osmana Ivana Gundulića** u Veneciji 1818. godine, a u slavistici je poznat po otkrićima spomenika koji svjedoče o ranoj slavenskoj pismenosti (Zoografsko evanđelje, Mihanovićev odlomak apostola).

Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika

Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika objavljena je 17. ožujka 1967. godine u časopisu

Telegram. Deklaracija predstavlja dokument koji je zajedničkom inicijativom potpisalo 18 najznačajnijih znanstvenih i kulturnih institucija u Hrvatskoj u to vrijeme kao amandman na novi Ustav koji je trebao biti donesen. Deklaracijom se zahtijevao ravnopravan položaj hrvatskog jezika u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, slobodan razvoj i izražavanje na hrvatskom jeziku u svim područjima života. Deklaracija je nastala na inicijativu Matice hrvatske, dobila je veliku podršku u Hrvatskoj, no naišla je i na veliku osudu vlasti zbog čega su njezini potpisnici bili izloženi javnim napadima, osuđeni i sankcionirani. Smatra se da je Deklaracija u Hrvatskoj pokrenula kretanja na području politike i kulture koja su dovela do sveopćeg hrvatskog pokreta sedamdesetih godina pod nazivom hrvatsko proljeće. Što je i jedan od razloga za-

što je baš 17. ožujka izabran za datum kojim završava obilježavanje Mjeseca hrvatskog jezika.

Manifestacijom Mjesec hrvatskog jezika osim što se želi podsjetiti govornike hrvatskog jezika na poznate i važne datume iz hrvatske jezične povijesti i kulture, želi se istaknuti i potreba i važnost za očuvanjem materinskog jezika, narječja i dijalekata kao sastavnog dijela hrvatskog identiteta uklopljenog u multikulturalna i višejezična strujanja na području Europe.

Perica Vujić

Položaj i prava nacionalnih manjina u Srbiji i Hrvatskoj (XVII.)

Pravo na njegovanje kulture i tradicije – neotuđivo pravo

*I dalje premalo uposlenih osoba koje bi mogle zadržati postojeću produkciju i uspješno odgovoriti izazovima ne samo u njegovanju već i u produkciji novih sadržaja i promociji hrvatske kulture i jezika * Stalno financiranje udruga sa sve tri razine iznosi 0.00 dinara, kaže Vojnić*

Prema Ustavu Srbije država je dužna mjerama u obrazovanju, kulturi i javnom obavješćavanju poticati razumijevanje, uvažavanje i poštovanje razlika koje postoje zbog posebnosti etničkog, kulturnog, jezičnog ili vjerskog identiteta njenih građana. Također, pripadnicima manjina Ustav garantira pravo na izražavanje, čuvanje, njegovanje, razvijanje i javno izražavanje nacionalne, etničke, kulturne i vjerske posebnosti.

Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina također garantira pravo na njegovanje kulture i tradicije, kao neotuđivo individualno i kolektivno pravo. U tom cilju pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo osnivati posebne kulturne, umjetničke i znanstvene ustanove, društva i udruge u svim područjima kulturnog i umjetničkog života. Zakon dalje kaže kako su ove ustanove, društva i udruge samostalni u radu, a Republika, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave mogu sudjelovati u njihovom financiranju.

Tako kaže zakon, a kakva je situacija na »terenu« razgovarali smo s v.d. ravnateljicom Zavoda za kulturu vojvođanskih Hvrata **Katarinom Čeliković** i predsjednicom Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasnom Vojnić**.

Profesionalne institucije

»ZKVH je osnovan prije petnaest godina odlukama Izvršnog vijeća AP Vojvodine i HNV-a radi očuvanja, unaprjeđenja i razvoja kulture hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini. Tijekom punih četrnaest godina u Zavodu su tri uposlene osobe: ravnatelj, samostalna stručna suradnica za kulturne programe i projekte te poslovno-administrativni tajnik. Naravno da Zavod angažira suradnike s kojima realizira brojne programe tijekom godine, a to su osobe vezane uz istraživanje, rad na digitalizaciji, rad na pripremi publikacija, rad vezan uz područja likovnosti, glazbe i druge segmente kojima se bavi. Stoga se trudimo, osim redovitog financiranja iz APV-a, aplicirati gdje god to biva moguće, kako bismo mogli realizirati Programom predviđene aktivnosti. Iako kadrovski s premalo uposlenih, Zavod svoju temeljnu misiju ostvaruje radom na znanstvenim, stručnim, razvojnim i primijenjenim istraživanjima u području kulture, umjetnosti i znanosti, zatim radom u području bibliografije

i arhivistike, menadžmentu i edukaciji u kulturi i, na kraju, u poticanju, organiziranju i priređivanju kulturne produkcije. S više od desetak potpisanih sporazuma o međunarodnoj suradnji s visokoškolskim ustanovama u Hrvatskoj i Mađarskoj imamo stabilno ustrojeno istraživanje u području etnologije, lingvistike, povijesti, povijesti umjetnosti, sociologije, politologije i kulturologije, što u nepostojanju znanstvenih institucija u Srbiji koje bi se bavile Hrvatima smatramo iznimno važnim. Ovaj vid suradnje nastojimo proširivati i suradnjom sa studentima pod vodstvom mentora čiji su dolasci, primjerice na terensko etnološko istraživanje, urodili istraživanjima hrvatske zajednice u gotovo posljednji trenutak. Posljedica ovakvih istraživanja su publikacije sada već po svojoj vrijednosti prepoznate u prostoru znanosti i u narodu«, kaže Katarina Čeliković.

Ona dodaje kako je važan vid djelovanja Zavoda i potpora, kako logistička tako i financijska, hrvatskim udrugama kulture u većim manifestacijama, kojih je godišnje oko šezdeset.

»Četrdesetak aktivnih mjesnih udruga kulture skupa s hrvatskim institucijama godišnje produciraju više od tristo priredaba, objavljuje se prosječno više od trideset knjiških naslova, imamo znanstveni i književno-umjetnički časopis. U svemu tome treba naglasiti kako je i dalje premalo uposlenih osoba koje bi mogle zadržati ovakvu produkciju i uspješno odgovoriti izazovima ne samo u njegovanju već i u produkciji novih sadržaja i promociji hrvatske kulture i jezika«, zaključuje Čeliković.

Osim Zavoda, u hrvatskoj zajednici djeluju i fondacije koje je osnovalo Hrvatsko nacionalno vijeće – *Cro-fond* (2019.), *Zaklada Spomen dom bana Jelačića* u Petrovaradinu (2020.) i *Fondacija Antun Gustav Matoš* u Beogradu (2020.).

Udruge kulture

Važnu ulogu, osobito na lokalnoj razini, u očuvanju i razvitku kulture imaju udruge kulture, koje, kaže Jasna Vojnić, dijele sudbinu svoje lokalne hrvatske zajednice.

»Trenutno je stvarno aktivno pedesetak udruga od registriranih preko sedamdeset. Postoji određena dinamika u životu udruga: jedne jačaju, druge slabe, jedne nastaju,

druge se gase. Lokalne samouprave koje jesu centralni dio gdje se odigrava najveći dio manjinskoga života, još uvijek nedovoljno prepoznaju značaj koji imaju naše udruge kulture i doprinos koje iste imaju ne samo za očuvanje identiteta Hrvata već i za unaprjeđenje sveukupnih međuetničkih odnosa u lokalnoj sredini, njihov doprinos etnokulturološkoj pluralnosti i svom bogatstvu koje s tim dolaze. HNV udruge vidi kao jedan od najvažnijih faktora očuvanja hrvatske kulture u lokalnim zajednicama i u tom kontekstu nastojimo im što više pomagati. Ovdje ne mislimo samo na financijski aspekt, prekogranične projekte ili pak sufinanciranje manifestacija nego i na tehničku i logističku potporu kako bi udruge mogle biti što više 'samoodržive', barem dok se ne stvore drugačiji, povoljniji okviri za njihov rad i djelovanje. Uspjeh i produkti djelovanja još uvijek na žalost najvećim dijelom ovise o posvećenosti, ustrajnosti i vještini pojedinaca kao i o sposobnosti menadžmenta na način privlačenja i uključivanja šire zajednice u njihov rad«, pojašnjava Vojnić.

Na pitanje koliko iznosi financiranje udruga od strane Srbije, na sve tri razine, Vojnić odgovara:

»Stalno financiranje udruga sa sve tri razine iznosi 0.00 dinara. Sve, kao što smo već rekli, ovisi o umješnosti povlačenja sredstava iz malobrojnih, financijski ne baš izdašnih i jednogodišnjih projekata najviše od strane AP Vojvodine i jedinica lokalnih samouprava. Na sva tri nivoa postoje natječaj i udruge kulture i udruge informiranja nacionalnih manjina s određenim poluslužbenim kvotama za svaku manjinu. Na republičkoj razini postoji natječaj Ministarstva kulture i informiranja za udruge kulture koji je zaključno s 2022. godinom podržavao desetak projekata s po 120.000 dinara (toliki je definiran minimalni iznos), dok za udruge informiranja gotovo da se može reći kako nema pravila prilikom dodjele sredstava, jer na ovaj natječaj apliciraju i nehrvatske udruge s kvazihrvatskim temama i nerijetko dobivaju sredstva. Od strane APV postoje dva natječaja iz područja kulture i jedan iz područja informiranja, u ukupnom iznosu sredstava od oko 5 milijuna dinara. U lokalnim samoupravama sve ovisi od veličine grada i općine. Na primjer, od Grada Subotice je prošle godine za područje kulture hrvatske nacionalne manjine izdvojeno oko 3,6 milijuna, a za područje informiranja oko milijun dinara«.

Nameće se pitanje – jesu li ta sredstva dovoljna za njihov opstanak i rad?

»Nikako. Niti za rad. Niti za opstanak. Udruge u najznačajnijem broju opstaju najvećim dijelom zbog financijske potpore Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske koji je za 2022. godinu za institucije i udruge hrvatske zajednice u Srbiji izdvojio nešto preko 400.000

eura, a od prošle godine i od potpore Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske iz kojeg je u našu zajednicu pristiglo još oko 250.000 eura«, kaže Vojnić.

Stoga je i najveći problem hrvatskih udruga koje se bave kulturom, dodaje ona, »amaterizam koji nije praćen velikom podrškom u lokalnim zajednicama – od financijskog aspekta do političke podrške manifestacijama koje udruge organiziraju«.

»Pored financijskog, koji je uvijek prisutan, možemo izdvojiti dva osnovna problema: u malim i seoskim sredinama (pa i gradskim ponekad) to je kadrovski problem i u vodstvu i u članstvu, dok u velikim i razvijenim udrugama to je problem prevladanog amaterskog okvira (da bi dali sve što mogu nužna je bar djelomična profesionalizacija)«, kaže Vojnić.

Budućnost kulture Hrvata u Srbiji

Logično je pitanje, kakvu budućnost kulture Hrvata u Srbiji vide u HNV-u:

»Za sada ono je najviše u našim aktivnostima, odnosno u aktivnostima HNV-a kao krovne institucije, i profesionalnih ustanova kao što su ZKVH i NIU *Hrvatska riječ* koje kulturnim i nakladničkim sadržajima pristupaju profesionalno i uz visoke standarde. Drugi aspekt svakako je značaj naših udruga kulture koje svakodnevno djeluju na očuvanju baštine Hrvata u lokalnim zajednicama i svim specifičnostima iste, koje unatoč svim zaprekama kontinuirano djeluju i produciraju uistinu kvalitetne sadržaje. Mi smo, unatoč svemu, živa zajednica s aspekta kulture jer producirati godišnje preko 300 manifestacija predstavlja ipak imponozantan uspjeh. Kontinuirana nakladnička djelatnost, uz visoke valorizacijske okvire, veliki broj suradnika u različitim društvenim znanostima, koji djeluju bilo u Srbiji ili Hrvatskoj, svjedoče nam da mi sami uistinu kontinuirano djelujemo na očuvanju naše kulture i da kao zajednica imamo perspektivu. A da bi se ti ciljevi ostvarili potreban je posvećeni angažman, visoki standardi produciranih sadržaja, suradnja sa stručnjacima iz različitih područja, afirmativne politike od strane Srbije, podrška Hrvatske i svakako adekvatan financijski okvir«, ocjenjuje Vojnić.

Jasminka Dulić

Kroz serijal članaka podastrijeti ćemo pojedine aspekte zakonskih rješenja, institucija, društvenih normi i pokazatelja društvenog položaja od značaja za bolje razumijevanje položaja nacionalnih manjina kada su u pitanju Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj kao pripadnici nacionalne manjine.

Jelena Hajduković, odgovorna urednica redakcije programa na hrvatskom jeziku RTV-a

Ponosni smo što smo opstali

Uvijek aktualan problem u kreiranju programa jest nedostatak produkcijskih kapaciteta. Trenutačno nas je devetero, čime smo se brojčano približili romskoj redakciji. Naravno, još smo brojčano ispod redakcija koje postoje neusporedivo duže od naše. Riječ je o rumunjskoj, slovačkoj, rusinskoj i, naravno, mađarskoj redakciji. Kada se osvrnemo na nekoliko teških godina iza nas, mogu reći da smo ponosni što smo opstali i što opstajemo kao redakcija usprkos mnogim otegotnim okolnostima

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Televizijsko informiranje na hrvatskom jeziku započelo je 2001. godine kada se počela emitirati polusatna emisija *TV tjednik* na subotičkoj televiziji, a od 20. srpnja 2001. i emisija *TV divani* na Televiziji Novi Sad i lokalnim televizijama u Subotici, Somboru i Srijemu.

Emisija *TV divani* emitirala se svakoga drugog tjedna, a radilo se o neovisnoj produkciji Udruge za pozitivnu komunikaciju *Klub 21* iz Subotice. Emisija je kasnije preimenovana u *Tragom hrvatskim*, a produkciju je preuzela NIU *Hrvatska riječ*. Nakon promjene rukovodstva Radiotelevizije Novi Sad u prvoj polovici 2002. počinju se cenzurirati pojedine emisije, termini postaju nestalni, ukidaju se reprize, smjenjuje se prvi urednik **Josip Stantić**, a emitiranje se konačno prekida 2004. godine, navodi se među ostalim u Strategiji za informiranje na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji od 2021. do 2026., Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Od 2006. do 2010. godine na drugom programu RTV-a emitira se dva puta mjesečno 25-ominutna emisija *Prizma*, a ta kao i sve televizijske emisije na hrvatskom jeziku, koje su realizirane od 2001. do 2011. godine bile su producirane od strane neovisnih udruga iz Subotice te NIU *Hrvatska riječ* i imali su simboličnu i neredovitu financijsku potporu države.

Tek 1. ožujka 2010., nakon dugogodišnjeg zalaganja predstavnika hrvatske manjine, formira se hrvatsko uredništvo i započinje s emitiranjem desetominutnog *Dnevnika*, uz još dvije tjedne polusatne emisije – *Svjetionik* i *Izravno*, a Uredništvo je formalno osnovano 2011. Njegovom uspostavom i upošljavanjem dviju novih osoba tijekom dvije iduće godine stvoreni su minimalni kadrovski uvjeti za produciranje sadržaja političkog, društvenog i kulturnog karaktera.

Zalaganje za veću zastupljenost hrvatske nacionalne manjine na RTV-u još uvijek traje – bilo da se radi o dobivanju veće programske satnice, bilo o većem broju stalno uposlenih u Uredništvu na hrvatskom jeziku, navodi se u Strategiji. Današnje Uredništvo na hrvatskom jeziku RTV-a ima devet uposlenih, a odgovorna urednica je **Jelena Hajduković (Tumbas)**. S odgovornom urednicom smo razgovarali o sadašnjem trenutku redakcije programa na hrvatskom jeziku i njenoj budućnosti.

► **Formiranje uredništva programa na hrvatskom jeziku na RTV-u trajalo je dugo. Od prvih početaka nakon »petolistopadskih promjena« počelo se s emitiranjem TV emisija koje su producirale udruge ili NIU *Hrvatska riječ*, da bi tek 2010. bilo formirano hrvatsko uredništvo na RTV-u. Kako biste Vi opisali povijest programa na hrvatskom**

jeziku? Kako se razvijalo uredništvo? Zašto je sve išlo tako sporo?

Prvoga ožujka 2010. godine emitiran je prvi Dnevnik na hrvatskom jeziku, a redakciju su činili odgovorni urednik **Dragan Jurakić**, presenterka **Gordana Jerković** i dopisnik iz Subotice Josip Stantić. Nisam sudjelovala u pregovorima koji su tome prethodili niti sam bila dio te nov osnovane redakcije, iako sam tada već radila u RTV-u. Naime, bila sam tada novinarka informativnog programa Radio Novog Sada. Kasnije, 2012. godine, sam najprije počela uređivati radijsku emisiju na hrvatskom jeziku, a 2014. godine sam imenovana za odgovornu urednicu televizijske redakcije na hrvatskom jeziku. Tako da doista ne bih mogla reći zašto se toliko čekalo i zašto je sve to išlo tako sporo. Pretpostavljam da je otegotna okolnost bila i ta što je redakcija morala biti u Novom Sadu, a ne u Subotici. Naime, sigurno da bi bilo mnogo lakše funkcionirati u Subotici, gdje su i sve najvažnije institucije hrvatske nacionalne zajednice, a gdje također živi i većina Hrvata u Srbiji.

► **U odnosu na druge manjinske redakcije gdje je sada hrvatsko uredništvo i program (po opsegu, broju uposlenih, perspektivama za razvoj)?**

Kada govorimo o broju zaposlenih, moram istaći da prvenstveno mislim na broj zaposlenih u središtu redakcije

u Novom Sadu. To je važno istaknuti, jer programu značajno doprinose i dopisnici iz Subotice i Sombora. Dakle, od početnih dvoje uposlenika, dolaskom **Anite Žanić** (sada **Naglić**) i **Dražena Štimca**, redakcija je proširena na četveročlanu. Trenutačno nas je devetero, čime smo se brojčano približili romskoj redakciji. Naravno, još smo brojčano ispod redakcija koje postoje neusporedivo duže od naše. Riječ je o rumunjskoj, slovačkoj, rusinskoj i, naravno, mađarskoj redakciji, kao najvećoj manjinskoj redakciji u RTV-u. No, mislim da nije zahvalno brojčano se uspoređivati s redakcijama koje imaju tako dugu povijest i praktično su nastale samim osnutkom RTV-a. Suština je da opstanemo i dostignemo razinu kvalitete programa koju navedene redakcije proizvode, a za to su, osim brojnosti, neophodni vrijeme, iskustvo i bolji uvjeti rada.

► **Kako su uređeni odnosi s urednicima, odnosno rukovodstvom RTV-a? U kojoj mjeri je uredništvo autonomno? Odlučujete li samostalno o uređivačkoj politici ili postoje pravila, smjernice po kojima radite?**

Kada je riječ o odnosu s glavnim i odgovornim urednikom Drugog programa RTV-a **Mirkom Kanjuhom**, mogu reći da je suradnja vrlo korektna, kao što je bila i s njegovim prethodnikom **Attilom Mártonom**. Oni su nam ukazali veliko povjerenje glede uređivanja emisija koje

emitiramo, a tu su da nas usmjere i da nam svojim iskustvom, stečenim dugogodišnjim radom u RTV-u, i pomognu kada zatreba. Naravno, postoje pravila i smjernice, kao neki standard kuće koji trebamo ispoštovati.

► **Surađujete li s drugim manjinskim uredništvima ili uredništvom na srpskom jeziku?**

Suradnja među redakcijama je generalno dobra, poglavito kada je riječ o suradnji s drugim manjinskim redakcijama. S Redakcijom programa na srpskom jeziku rjeđe surađujemo, ali svakako imamo njihovu profesionalnu podršku i uvažavanje, kao i oni naše. Nadamo se da ćemo prelaskom u novu zgradu biti u prilici i više surađivati.

► **Što u najvećoj mjeri određuje sadržaj emisija koje proizvodite?**

Kada je riječ o Dnevniku na hrvatskom jeziku – sadržaj određuju dnevna događanja u Srbiji i Hrvatskoj, a poglavito u Vojvodini, tj. dijelovima u kojima većinski žive Hrvati. Trudimo se ispratiti događanja u ovdašnjoj hrvatskoj zajednici i po potrebi ukazati na neke probleme na koje nailaze njeni pripadnici. A kada je riječ o polusatnoj emisiji *Svjetionik*, u njoj prenosimo najvažnije manifestacije ili pak obrađujemo teme značajne za život zajednice.

► **Koji su najveći problemi u vašem radu?**

Uvijek aktualan problem u kreiranju programa jest nedostatak produkcijskih kapaciteta. Kada radite u stvaranju televizijskog programa, upućeni ste na tim koji u najužem sastavu čine novinar, vozač i snimatelj (u širem sastavu mogu biti i tonac, rasvjetljivač, redatelj). A kasnije se u proces uključuju i montažer, realizator, ilustrator, grafika itd. Dakle, proces stvaranja televizijskog programa mnogo je kompleksniji i skuplji u usporedbi s drugim medijima (radio, tisak...). Dogodi se da isti dan imamo dva događaja važna za hrvatsku nacionalnu zajednicu, ali mi, ograničeni produkcijskim kapacitetima, možemo ispratiti samo jedan.

► **A koja su vaša dostignuća kojima se najviše ponosite?**

Kada se osvrnemo na nekoliko teških godina iza nas, mogu reći da smo ponosni što smo opstali i što opstajemo kao redakcija usprkos mnogim otegotnim okolnostima. Tu prije svega mislim na razdoblje tzv. korona krize, kada je, općenito, bilo jako teško osigurati i emitiranje samog Dnevnika. Zatim je bilo kritično nedavno razdoblje od oko godinu i pol, kada je redakcija hitno proširena, jer smo kolegica Anita i ja morale na trudničko bolovanje, a kasnije i porodiljni dopust. Ne smijemo zaboraviti da jednu redakciju čine stvarni ljudi sa stvarnim problemima i izazovima koje život nosi. I treba istrajati godinama u svemu tome što život nosi – i ono lijepo i, nažalost, i ono loše. A kada govorimo o programskim postignućima kojima se ponosimo – istaknula bih manifestaciju *Srijemci Srijemu*, čiji smo medijski pokrovitelj od početka.

► **Kako vidite budućnost hrvatskog programa na RTV-u? Planira li se neko proširenje uredništva, programa?**

Budućnost hrvatskog programa vidim prije svega u novoj zgradi, u koju se prema najavama trebamo preseliti do jeseni. Prelazak u novu zgradu na Mišeluku za nas bi

značio i prelazak u bolje uvjete rada. Trenutačno smo u jednoj malenoj prostoriji u kojoj nemamo ni dovoljan broj stolova, a kamoli računala. Zapravo, svega tri računala imamo. Dakle, iako brojčano možemo proizvoditi više programa, ograničeni smo uvjetima rada i produkcijskim kapacitetima, tako da trenutačno ne možemo govoriti o nekim proširenjima programa.

► **Imate li uvida u gledanost programa na hrvatskom jeziku? Što se najviše gleda?**

O gledanosti programa stječem uvid uglavnom izravno, u kontaktu s ljudima iz zajednice. Budući da povremeno odlazim u Suboticu, koji je moj rodni grad, znam da dosta pripadnika hrvatske nacionalne zajednice gleda Dnevnik, kao i emisiju *Izravno*, *Svjetionik* i *Paletu* na hrvatskom jeziku. Prilaze mi sami, u velikom broju. Predlažu, kritiziraju ili pohvale... ali, što je najvažnije – gledaju. Nažalost, trenutačno je to jedini uvid u gledanost i ne mogu znati čak ni okvirno koliki je broj gledatelja. Izvješća o gledanosti koje dobijamo u okviru medijske kuće mjerodavni su, tj. pokazuju realnu sliku gledanosti isključivo kada je riječ o programu RTV1.

► **Sada je uvedena mobilna aplikacija programa na hrvatskom jeziku, a nedavno i web portal koji se ažurira dnevno. Kakvi su ciljevi ovih promjena? Koliko ima posjeta, imate li podatke o tome?**

Nakon što je u srpnju pošle godine počelo objavljivanje vijesti i na hrvatskom jeziku na web sajtu, tek je prije nekoliko dana u odjeljku »odgođeno gledanje« hrvatski jezik izdvojen iz kategorije »Ostali jezici«. Pa se sada emisije *Svjetionik*, *Izravno* i TV Dnevnik mogu pronaći odabirom Emisija na hrvatskom jeziku. Još jedna novina jest da je hrvatski jezik dodan u aplikaciju za korisnike androida u aplikaciji RT Vojvodine, gdje su se do sada mogli pronaći samo srpski, mađarski, romski, rumunjski, rusinski i slovački. Aplikacija RTVojvodine se može preuzeti na Google Play Store, dok se vijesti na hrvatskom jeziku mogu pronaći na web stranici www.rtv.rs/hr. Urednik web vesti je **Stipan Jurić**. On je novi član naše redakcije, uz **Katarinu Piuković**, **Laru Grginčević**, **Dalibora Mergela** i **Nebojšu Živkovića**.

► **Prema podacima REM-a velika je zastupljenost repriznog programa u programu na hrvatskom jeziku. Zašto je to tako?**

Sve one otegotne okolnosti u proizvodnji programa koje sam do sada navela uzrok su repriziranju pojedinih emisija. Ostaje nam da se nadamo da ćemo u budućnosti uspjeti prevladati sva ta ograničenja, te da će se steći uvjeti da iz tjedna u tjedan gledatelje obrađujemo isključivo premijernim sadržajima, uz sadržaj za najmlađe gledatelje, koji nam je u planu u skoroj budućnosti. Također, u budućnosti se nadam i suradnji s nekom neovisnom produkcijom. Ali, da to bude stalna suradnja i da bar jednu emisiju tjedno dobijamo iz neke neovisne udruge koja producira emisije na hrvatskom jeziku. I mnogo veće televizijske redakcije od naše oslanjaju se dijelom i na neovisnu produkciju pa bi bilo dobro da se u budućnosti, a u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem, nađe neko takvo rješenje.

Katarini Čeliković uručena nagrada *Utjecajne hrvatske žene*

»Vrijedan doprinos hrvatskoj zajednici«

Organizacija *Croatian Women's Network / Mreža hrvatskih žena* sa sjedištem u Torontu izabrala je v. d. ravnateljice Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i dugogodišnju aktivisticu u kulturnom i vjerskom životu Hrvata u Srbiji **Katarinu Čeliković** za jednu od dobitnica nagrade *Utjecajne hrvatske žene* za 2023. godinu. Nagrađeno je ukupno 23 utjecajne žene, a Čeliković je nagrađena u kategoriji Umjetnost i kultura. Nagrade se dodjeljuju i u kategorijama: Vodstvo i inovacije, Poduzetništvo, Znanost, Sport i Humanitarni rad. Laureatkinje za 2023. dolaze još iz Argentine, Austrije, Čilea, Hrvatske, Češke, Njemačke, Mađarske, Perua i Sjedinjenih Američkih Država. Ova nagrada i nagrada *Buduće liderice* koju dodjeljuje *Mreža hrvatskih žena* prepoznaju vodstvo, inovativnost i utjecaj Hrvatica i žena hrvatskog podrijetla.

Nagrada kao inspiracija

U obrazloženju se nagrade, među ostalim, navodi: »Vaš je doprinos hrvatskoj zajednici vrijedan i upravo Vas je to istaknulo među više od 135 nominiranih i nagralo članove žirija da Vam dodijele nagradu. Zaslužili ste ovu nagradu i priznanje i neka Vas to uvijek podsjeća na Vašu predanost radu i neka Vam bude vjetar u leđa u budućnosti. Pridružujete se uspješnoj skupini od 140 dobitnica nagrada u cijelom svijetu«.

Nagrada *Utjecajne hrvatske žene* dodjeljuje se od 2016. godine, a Čeliković je prva Hrvatica iz Srbije koja je dobila ovu nagradu. Nagrađene su dobile statu u čiji je oblik inspiriran glagoljičkim simbolom slova ž kao početnog slova riječi žena.

»Nagrade su uvijek poticajne. Imati u rukama Ž kao žena upisano je i u mom srcu, jer volim upravo to što sam žena, volim posao koji radim, a volim ga i dijeliti s mlađima, prenositi svoju ljubav prema hrvatskoj kulturi, hrvatskoj riječi. Iznimno sam zahvalna za nominaciju i nagradu, napose inspirativnoj **Caroline Spivak** koja je kao utemeljiteljica *Mreže hrvatskih žena* pokazala kako žene mogu mijenjati svijet oko sebe. Već smo počele razmjenjivati ideje i povezivati se u budućim aktivnostima. Voljela bih i druge Hrvatice iz Srbije vidjeti u ovom društvu jer dobitnice ove nagrade zrače entuzijazmom i prava su inspiracija«, izjavila je Katarina Čeliković.

Snažnije povezivanje

Svečana dodjela nagrade *Utjecajne hrvatske žene* održana je prošloga tjedna povodom Međunarodnog dana žena, 8. ožujka, u zagrebačkom hotelu *Westin*.

»Vi ste pravi uzori i žene inspiracije! Budite podrška jedna drugoj, surađujte i pridonosite promociji Hrvatske u svijetu!«, poručila je osnivačica *Mreže hrvatskih žena* **Caroline Spivak**.

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika **Mijo Marić** tom je prigodom rekao: »Ponosni smo i čestitamo dobitnicama koje su inspiracija, a svojim uspjesima pridonose i promociji Hrvatske u svijetu. Hrvatska matica iseljenika od samih početka podupire ovaj projekt s ciljem jačeg i boljeg povezivanja domovinske i iseljene Hrvatske«.

Priredena je i konferencija »Napredak žena, napredak ekonomije. Ostvari potencijal! Njena snaga«. Svečano otvorenje uveličali su ministar vanjskih i europskih poslova Hrvatske **Gordan Grlić Radman**, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske **Zvonko Milas**, zamjenik ravnatelja HMI **Ivan Tepeš**, tajnica ravnateljstva Dušobrižništva za Hrvate **Marija Žebec**, izaslanica predsjednika Hrvatske **Martina Ciglević**, urednik Programa za Hrvate izvan Hrvatske HRT-a **Ivo Kujundžić** i mnogi drugi. Ministar Grlić Radman čestitao je svim dobitnicama nagrade *Utjecajne hrvatske žene*. Program konferencije uključio je neke od dobitnica kako bi podijelile svoje poduzetničke priče i bolje se povežale što je, kako je Caroline Spivak naglasila, jedan od ciljeva ovog programa. Na konferenciji je održana i panel rasprava o očuvanju hrvatskog identiteta u kojoj su sudjelovale dobitnice nagrada: Katarina Čeliković iz Srbije, **Francesca Sammartino** iz Italije, **Mariana Balatinac** iz Mađarske te **Julija Kaleb** iz Hrvatske. One su kroz razgovor ponudile odgovor na izazove s kojima se susreću u svojem djelovanju usmjerenom na čuvanje jezika i kulture u manjinskim hrvatskim zajednicama.

D. B. P.

Obrazovanje

Kad se kockice poslože

Sve prvaše i ove godine dočekat će sjajne učiteljice koje su dio sustava obrazovanja na hrvatskom jeziku i koje su jezično i predmetno stručne, kao i besplatni udžbenici, bon za školski pribor u vrijednosti od 10 000 dinara, te prijevoz djece od kuće do škole i nazad

Kada je riječ o cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku, ove godine u školske klupe sjest će 22. generacija prvaka. Osim djece koja s uzbuđenjem čekaju polazak u prvi razred, uzbuđenje s njima dijele i roditelji na kojima je odluka u koju školu upisati dijete i na kom nastavnom jeziku.

Iskustvo stečeno u prethodna dva desetljeća dragocjeni je podatak za sve one koji se promišljaju trebaju li svoje dijete upisati u cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku. Najbolje svjedoče roditelji koji su nekad bili učenici hrvatskih odjela, a sada upisuju svoju djecu.

»Neki novi klinici«

U prosvjetnom sustavu Srbije od školske 2002./03. godine odvija se nastava i na hrvatskom jeziku i to prema Programu nastave i učenja Republike Srbije.

»Kampanja za upis u prve razrede na hrvatskom jeziku započela je još početkom aktualne školske godine, kada smo imali prvi susret s roditeljima i predškolicima. Rekla bih kako je sada vrhunac kampanje koju ove godine predvodi Udruga *Naša djeca* koja je i prethodnih godina uz Hrvatsko nacionalno vijeće imala brojne aktivnosti oko upisa. Odlučeno je kako će ove godine Udruga uz sastanke s roditeljima plasirati i sve podatke i aktualnosti oko upisa na društvene mreže i u medije te će tako nadamo se i šira javnost biti upoznata sa svim programima i podacima, a kampanja je prepoznatljiva uz logo: »Složite kockice u odgoju Vaše djece«, priča novoizabrana predsjednica Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Nataša Stipančević** i dodaje: »Osnovni cilj ove kampanje jest informirati roditelje o mogućnosti izbora, te pružiti im više informacija za upis u nastavu na hrvatskom jeziku zbog kojih nam mnogi roditelji kasnije godinama zahvaljuju. Također, u ovoj kampanji roditelji će dobiti informacije vezane i za rokove i smjerove kada je u pitanju upis u srednju školu, a često su upravo roditelji i podrška jedni drugima.«

Proteklog tjedna, ali i u narednom periodu po riječima Nataše Stipančević održavaju se roditeljski sastanci u Subotici i okolici na kojima roditelji mogu postaviti sva pitanja glede upisa u cjelovitu nastavu, te dobiti sve potrebne informacije. Kada je u pitanju osnovna škola, u cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku mogu se upisati djeca iz bilo kog vrtića i to u periodu od 3. travnja do 31. svibnja. Roditelji se mogu prijaviti preko E-uprave, a iz škola poručuju da ih mogu i direktno kontaktirati i u dogovorenom terminu ih i posjetiti. Osnovne škole u kojima se odvija nastava na hrvatskom jeziku su: *Matko Vuković* u Subotici, *Ivan Milutinović* u Subotici i Maloj Bosni, *Vladimir Nazor* u Đurđinu, *Matija Gubec* u Tavankutu i 22. oktobar u Monoštoru.

Kada se dijete upiše, škola prikuplja potrebne podatke po službenoj dužnosti, a jedino što je bitno jeste da roditelj zna svoj i djetetov JMBG. Prilikom upisa roditelj ima mogućnost izjasniti se želi li da njegovo dijete pohađa nastavu na hrvatskom jeziku, kao i obvezni izborni predmet – vjersku nastavu.

Nastavlja se s brojnim poticajima

»Polazak u školu je veliki korak u životu djeteta, a ono što će dočekati prvaka je bitno za socijalizaciju djeteta. Već godinama unazad svjedočimo kako je u hrvatskim odjelima obiteljska atmosfera i mislim da je to izuzetno

bitno i djeci i roditeljima koji se već poznaju i međusobno drže. To je sigurno lakše i ljepše, a to naši odjeli pružaju», kaže Stipančević i pojašnjava kako će sve prvaše i ove godine dočekati sjajne učiteljice koje su dio sustava obrazovanja na hrvatskom jeziku i koje su jezično i predmetno stručne, kao i udžbenici na dar, bon za školski pribor u vrijednosti od 10.000 dinara, te prijevoz djece od kuće do škole i nazad.

Po njenim riječima, kada je u pitanju prijevoz, on se aktivira početkom školske godine i u zavisnosti od potrebe se formiraju rute.

»Ono što već sada mogu reći jest da imamo podatke s terena kako bi ove godine broj prvašića u odnosu na prethodne godine mogao porasti. Osobito nas raduje da će ove godine biti i odjel u OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu, što je lijep poticaj i za naredne generacije. Učiteljice koje će ove godine uzeti prvaše su: **Tanja Dulić** (OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica), **Ana Kopunović Legetin** (OŠ *Ivan Milutinović*, Mala Bosna), **Mirjana Perčić** (OŠ *Matko Vuković*), **Sanela Molnar** (OŠ *Matija Gubec*, Tavankut) i **Adrijana Žarić** (OŠ *Vladimir Nazor*, Đurđin), dok se još ne znaju točni podaci za Monoštor«, kaže sugovornica.

Obrazovanje na hrvatskom jeziku moguće je nastaviti i u srednjoj školi, a srednju školu na hrvatskom jeziku mogu upisati i oni učenici koji su se do sada školovali na srpskom nastavnom jeziku.

»Završni ispit za male maturante bit će 21., 22. i 23. lipnja, nakon čega slijede preliminarni rezultati, pa konačni, zatim liste želja i onda upis u srednju školu. Nakon završene osnovne škole na hrvatskom jeziku može se upisati bilo koja srednja škola, a srednje škole u kojima postoji nastava na hrvatskom jeziku su sljedeće: Gimnazija *Svetozar Marković* u Subotici – opći smjer, Politehnička škola u Subotici – tehničar grafičke dorade/tehničar tiska i u Medicinskoj školi u Subotici – stomatološka sestra-tehničar. I nakon srednje škole može se upisati bilo koji željeni fakultet u Srbiji, Hrvatskoj ili drugdje«, pojašnjava Stipančević.

Slijede brojna putovanja

Uz upis u osnovnu i srednju školu, aktualan je i upis u vrtiće, koji će se vršiti tijekom travnja. Roditelji prijavu mogu podnijeti putem E-uprave i tako upisati svoju djecu u vrtiće u kojima se odgojno-obrazovni rad odvija na hrvatskom jeziku su. To su vrtići: *Marija Petković – Sunčica* u Subotici, *Marija Petković – Biser* u Subotici, *Petar Pan* u Tavankutu i vrtić pri OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu.

Svi oni koji su već u cjelovitij nastavni na hrvatskom jeziku dobro znaju što znače izvannastavne aktivnosti – nezaboravna putovanja, druženja, obilasci, učenje, stvaranje novih prijateljstava...

Po riječima Nataše Stipančević upravo te izvannastavne aktivnosti se počinju provoditi u djelo. Tako će već krajem ovoga mjeseca biti organiziran *Veliki maturallac* (Mostar, Međugorje, Sarajevo i rijeka Buna). Nakon Uskrsa je *Mali maturallac* (Osijek, Zagreb, Sinj, Split), zatim su u planu jednodnevni izleti za učenike nižih razreda, razmjena učenika šestih razreda u Žrnovnicu kraj Splita, te potom kreću ljetne aktivnosti, odnosno Ljetna škola hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti na Cresu i Prviću koje organizira Udruga *Naša djeca*, zatim ljetovanje u Novom Vinodolskom za učenike četvrtih i petih razreda, te profesionalna orijentacija za učenike završenih sedmih i trećih (srednji) razreda.

»Jedna od novina u ovoj godini jest razmjena učenika, odnosno studentski posjet gimnazijalaca (1.-3. razred) iz Subotice vršnjacima iz X. Gimnazije u Zagrebu. Gimnazijalci će u Zagrebu biti produljeni vikend, odnosno od petka do nedjelje, a naknadno ćemo i mi njihovim gimnazijalcima uzvratiti posjet«, kaže Stipančević.

Također, ono što je sugovornica naglasila jest i na neki način jedan od ciljeva izvannastavnih aktivnosti, a to je da djeca i mladi imaju prilike čuti hrvatski izvorni govor, učiti o svojoj tradiciji, vjeri, kulturi, te se upoznati s brojnim znamenitostima Hrvatske.

Ž. V.

Složite kockice u odgoju VAŠE DJECE

UDRUGA „NAŠA DJECA“
SUBOTICA

17. ožujka 2023. **17**

Obnova »našeg« železničkog čvora

Suboticu često volim uspoređivati s jednom pustinjskom oazom iz više razloga. Grad leži na pijesku i na glini, kao svaka oaza ima i svoju vodu (Paličko jezero) i tu se susreću suhozemni »karavanski« putovi, bili oni drumski ili željeznički. Umjesto plovne rijeke, željeznica je omogućila brzi razvoj ovoga grada, takav nagli razvoj da je ona postala treća po broju stanovnika u nekadašnjem Ugarskom kraljevstvu, tada u uniji s Austrijom. Upravo kao neka velika rijeka, željezničko čvorište s mnoštvom kolosijeka dijeli grad na dva glavna dijela: istočni i zapadni. Specifičnost našeg putničkog kolodvora je to što je postao dio strogog centra, jer nekadašnja glavna ulica Korzo upravo je vodila do željezničke postaje. U prošlom broju o obnovi subotičkog željezničkog čvora pozivao sam se na riječi dogradonačelnika **Imrea Kerna**, to ću uraditi i ovog puta. Kern je prošle godine u kratkoj izjavi danoj RTV *Subotica* (22. listopada) govorio o planiranim radovima na željezničkoj pruzi Beograd – Budimpešta. Po planu, naša dionica treba biti završena do ožujka 2025. godine. Svi stari nadvožnjaci i podvožnjaci bit će praktično novoizgrađeni, a gradit će se i novi, sveukupno njih 15. Govorio je i o redoslijedu radova i napomenuo je da se glavni podvožnjak na Paličkoj cesti neće rekonstruirati, dok se ne rekonstruira podvožnjak kod *Pionira* i nadvožnjak na Majšanskom putu. U izjavi danoj *Magyar Szóu* u veljači ove godine malo je precizirao redoslijed radova. Rekao je: »U produžetku Bajnatske ulice (Ulica Đorđa Natoševca, prim. a.) izgradit će se jedan novi podvožnjak koji će osigurati vezu između istočnog i zapadnog dijela grada. Ovaj prolaz će biti takav da će omogućiti prolaz i transportnim kamionima, jer u Lošinjskoj ulici to nije moguće«. Ako sam ja dobro shvatio izjavu, novi podvožnjak će se graditi ispod još nepotpuno završene pruge za Horgoš i Segedin. Kamioni su dosad prelazili preko ovih tračnica u javna i carinska skladišta, do kojih se može doći i Lošinjskom ulicom. Normalno se nameće pitanje zašto ovaj važan podvožnjak nije izgrađen kada je segedinska pruga rekonstruirana?

Neusklađenost planova

Što se Lošinjske ulice tiče, Kern kaže sljedeće: »Na istočnoj strani grada izgradit će se povezni put Lošinjske ulice i Javnih skladišta i sa Senčanskom cestom što će omogućiti da teretni promet bude izmješten iz grada. Sljedeći podvožnjak bit će u Lošinjskoj ulici, kod Tvornice čokolade *Pionir*. Dosadašnju konstrukciju će srušiti i izgradit će se jedna potpuno nova, koja će biti viša, ali je teretnjaci i nadalje neće moći koristiti«. Meni je ova izjava kontradiktorna, jer ako se gradi novi put koji povezuje Javna skladišta i Senčansku cestu koji omogućuje da se teretni promet izmjesti iz grada, a gradi se novi viši podvožnjak koji »ne

mogu koristiti teretnjaci!«. Znam da dogradonačelnik po struci nema veze s građevinskim radovima i mostovima, ali morao bi imati svog stručnog savjetnika, recimo glavnog gradskog inženjera koji bi blagovremeno usklađivao razne planove raznih planerskih institucija počevši od generalnog plana. »Generalni plan Subotica-Palić do 2020.« usvojen je 2006. godine. Revizija tog plana je urađena koncem 2018. pod imenom »Generalni urbanistički plan Subotica-Palić«. Sudeći po riječima Kerna, nije se odustalo od ideje povezivanja Karađorđevog puta (Halaški put) preko Ulice

Ovakvi vlakovi će juriti kroz Suboticu

Petra Lekovića s Majšanskim mostom, ali trebalo bi porušiti mnogo kuća, zato ostaje dosadašnje rješenje. Jedino će na kertvaroškoj strani mosta biti izgrađen planirani kružni promet.

Nadvožnjak u Kosovskoj ulici

Trenutno Kosovska ulica ide od Doma umirovljenika do Puta Jovana Mikića koji mnogi zovu i Paralelni put, jer na kertvaroškoj strani ide praktično paralelno sa željezničkim tračnicama. Kosovska ulica u nivou presijeca prugu za Budimpeštu i prugu za Sombor, a na oba prijelaza postoje rampe. Tu se planira izgradnja podvožnjaka za Kosovsku ulicu i nadvožnjaka za brzu prugu Beograd – Budimpešta. Kosovska ulica je jedna važna prometnica, jer je povezana (malo krivudavo!) s Ulicom Lászlóa Szekeresa koja vodi do Halaškog puta. Ovaj podvožnjak mogao bi biti važan, jer putom Jovana Mikića trebao bi biti povezan s budućim kružnim tokom kod Majšanskog mosta. Na žalost, postojeća dionica Puta Jovana Mikića je toliko uzana da se jedva mimoilaze dva vozila. Postoji način da se ona proširi na uštrb željeznice koja tu nema važne objekte, samo neke rijetko upotrebljavane magacine. Dio ovog teritorija Željeznica bi mogla prepustiti gradu, jer po Kernovim riječima gradit će se i nova teretna stanica, pa će mnogi magacini biti suvišni. A sljedeći put ću govoriti o obnovi putničkog kolodvora.

Vjerni sebi, izgrađujemo vlastiti identitet obrazovanjem naše djece na hrvatskome!

Poštovani članovi i simpatizeri
Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini,
građani hrvatske nacionalnosti u Republici Srbiji!

Dragi roditelji, vrijeme je priprava za **upis** u prve razrede osnovnih škola. Od prije više od dvadeset godina, od školske 2002./03. u prosvjetnom sustavu Srbije odvija se nastava i na **hrvatskome** jeziku. Pravo na obrazovanje nacionalnim manjinama na vlastitom jeziku država **garantira** Ustavom, a dodatno je uređeno zakonima, što znači da je nastava na hrvatskome posve **legalna**. Stoga razloga za **dvojbe ne bi smjelo** biti!

Ističemo da je i predsjednik Republike **Aleksandar Vučić** nekoliko puta izjavio da Hrvati u Srbiji nisu **nikakva smetnja** i prijetnja nikome te da prava koja država propisuje trebaju ostvarivati u punom kapacitetu! Novi je veliki **iskorak** na planu pozitivnog priznanja nas Hrvata činjenica što smo u Vladi Republike Srbije dobili **mjesto ministra**. Stoga, dragi roditelji, **hrabro** upišite svoju djecu u nastavu na hrvatskome i tako **ostvarimo** Ustavom i zakonima garantirana prava.

Upisom djece u nastavu na hrvatskome **svjedočimo** da nam je stalo do našega imena i nacionalnog identiteta. Upisom djece u nastavu na hrvatskome **očitujemo** odgovornost kada je u pitanju naša budućnost. Upisom djece u nastavu na hrvatskome **vodimo** brigu o budućnosti vlastite djece.

Nastava na hrvatskome u Srbiji je **kvalitetna** nastava čiji učenici osvajaju prestižne nagrade na svim natjecanjima, **kvalitetna** nastava koju izvode stručni i pozivu posvećeni nastavnici, **kvalitetna** nastava koju prate brojni dodatni izvannastavni sadržaji, **kvalitetna** nastava koja odrastanje vašeg djeteta čini lijepim i ugodnim, **kvalitetna** nastava koju je do sada već upisalo više od **1000** djece.

Poštovani članovi i simpatizeri Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, građani hrvatske nacionalnosti, **upišimo svoju djecu** u nastavu na hrvatskome. Potičimo i ohrabrujmo i druge. Podržimo promidžbene aktivnosti Udruge „Naša djeca“ i Hrvatskog nacionalnog vijeća. **Zagovarajmo** oko nas ono dobro! Pokažimo tako **zauzetost** za svoja prava.

Aktivno i angažirano pratimo dobro naše djece!

DEMOKRATSKI SAVEZ
HRVATA U VOJVODINI

Tomislav Žigmanov

U takvoj vjeri,

Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a

Najavljena adaptacija Bikovačke ceste i Doma kulture

Predsjednik savjeta Mjesne zajednice Bikovo Milenko Garić rekao je kako postoji obećanje iz Gradske uprave da će se ove godine Dom početi renovirati, odnosno nakon što se izradi projektno-tehnička dokumentacija najprije će se sanirati krov. U proračunu Grada za 2023. nismo pronašli sredstva opredijeljena za Bikovo

Jugoistočno od Subotice nalazi se naselje Bikovo. Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine na Bikovu je živjelo 1.188 stanovnika, među kojima su najbrojniji Hrvati, potom Bunjevci, Srbi te Mađari. Uspoređujući uvjete kvalitete života prigradskih naselja Grada Subotice prije nekoliko brojeva, vidjeli smo kako je ovo selo naseljeno Hrvatima na začelju popisa. Nemaju funkcionalan Dom kulture, dvoranu za tjelesni odgoj u školi koja ima nastavu samo do četvrtog razreda, a vrtić Predškolske ustanove *Naša radost* ima poludnevni boravak.

Ipak, Bikovčani su optimistični i kao svoju najveću prednost ističu blizinu Subotice, svega 8 km.

Škola do 4. razreda

Predsjednik Mjesnog odbora za Bikovo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Josip Šarčević** kaže da mladima u ovome selu najviše nedostaje mjesto gdje bi se mogli okupljati.

»Imamo jedan kafić u selu i ondje se ponekada okupljamo. Velika šteta je što nam je Dom kulture potpuno ruini- ran tako dugo da ga cijela moja generacija nije nikada ni imala prigodu koristiti. Jedinu događaj u selu su *Seoske igre bez granica* koje se organiziraju jednom godišnje«, kaže Šarčević.

Od njegove generacije s kraja 80-ih kaže kako se polovica preselila u grad, a da su uglavnom ostali oni koji se bave poljoprivredom. Šarčević navodi i da u posljednje vrijeme ima slučajeva obratne migracije – iz Subotice u Bikovo s obzirom na to da su kuće u gradu jako posku- pjele.

U selu ima jedna crkva, i to Katolička, a vlč. **Julije Bašić** u njoj je župnik već 45 godina. Kada je stigao, 1978. u selu je vladala ekspanzija razvoja. Od samodoprinosu mještana gradila se škola, ambulanta, ceste, trotoari... Dom kul- ture već je bio izgrađen i u funkciji, a Bikovčani su radili u svome mjestu s obzirom na to da su u selu radila dva velika poduzeća – *Peščara* i *Agrokombinat*.

Kako broj stanovnika još od popisa 1961. (kada je bilo 3.236 stanovnika) konstantno opada, smanjuje se i broj vjernika župe Uznesenja Blažene Djevice Marije na nebo.

Danas, kaže vlč. Bašić, vjernika ima na papiru 378, a prije 45 godina bilo ih je 2.136. Župnik situaciju ocjenjuje kao veoma lošu.

»Malo je stanovnika i vjernika. Ili su se razišli u grad ili inozemstvo ili sam ih pokopao. Malo se djece rađa, nema mladih obitelji, a stare izumiru i gotovo. Ove godine još nismo imali niti jedno krštenje, a sprovoda već četiri. Tako- đer, sakrament prve pričesti nitko neće primiti ove godine. Sljedeće godine za to imamo jedno dijete, a prošle godine ih je bilo četvero. Sjećam se, 80-ih godina je prvu pričest godišnje primalo 25-35 djece«, navodi vlč. Bašić.

Na području Bikova sredinom prošloga stoljeća, kada je bilo najviše stanovnika i kada su i šorovi izvan samoga sela imali puno djece, djelovalo je čak šest osnovnih škola.

U selu je bila škola *Moša Pijade*, u Lamićevom kraju *Lamićeva škula*, škola na Gabriću, *Kuckalova škula* u Kuckalovom kraju i *Romićeva škula*. Kako su se ljudi iseljavali škole su se gasile, a sada naselje Bikovo ima jednu školu koja radi kao ispostava gradske Osnovne škole *Sveti Sava*. Nastava se u njoj odvija od prvog do četvrtog razreda, i to u kombiniranim razredima. U zgradi škole djeca pohađaju i predškolski program te je sve skupa broj djece 54. Više osnovnoškolske razrede djeca s Bikova pohađaju u najbližoj gradskoj školi – OŠ *Sveti Sava* do koje imaju organizirani prijevoz u dvije smjene. U ovome naselju nije ni bilo cjelovito osnovnoškolsko obrazovanje od osam godina. Također, u školi nikada nije bilo niti cjelovite nastave na hrvatskom jeziku, a predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture izučavao se davno i kratko.

Pored škole nalazi se ambulanta Doma zdravlja Subotica u zgradi koja je građena u isto vrijeme kada i škola – početkom 80-ih godina. Liječnik u Bikovo dolazi tri puta tjedno: ponedjeljkom, srijedom i petkom.

Predškolska ustanova *Naša radost* u Bikovu ima vrtić, ali poludnevni – od četiri sata na dan.

Gabrić bez vodovoda

Na Bikovu ne postoji javni prostor za okupljanje, održavanje priredbi, koncerata i manifestacija. Nekada je tomu služio Dom kulture, no on nije u funkciji od 90-ih. Predsjednik savjeta Mjesne zajednice Bikovo **Milenko Garić** rekao je kako postoji obećanje iz Gradske uprave da će se ove godine Dom početi renovirati, odnosno nakon što se izradi projektno-tehnička dokumentacija najprije će se

sanirati krov. No, u proračunu Grada za 2023. nismo pronašli sredstva opredijeljena za Bikovo.

Kako nam Garić priča, Dom je izgrađen 1950-ih od samodoprinosu mještana. Dan je na korištenje i održavanje *Peščari*, koja je najveću dvoranu koristila kao hangar za žito. Postupno je *Peščara* preuzela vlasništvo da bi nakon njezine privatizacije i Dom kulture bio privatiziran te došao u vlasništvo najprije jednog, pa nakon njegovog stečaja drugog gospodarstvenika. Mještani na čelu s Mjesnom zajednicom godinama su se bunili protiv toga, budući da su oni samo gradili taj Dom, a jedno vrijeme je čak Mjesna zajednica i plaćala zakup prostorije u Domu za svoje djelovanje. Sudskim postupkom Dom je 2015. vraćen u vlasništvo Grada.

Još jedna najavljena investicija za Bikovo ove godine je proširenje i presvlačenje Bikovačke ceste koja je veoma uska, a problem je posebno došao do izražaja nakon otvaranja Regionalnog deponija, jer njome prolaze kamioni deponija. Cesta je bez trotoara, a neće ga biti ni sada zbog nedostatka javne površine. Kako predsjednik Savjeta MZ kaže, radovi će početi u drugoj polovici godine, investicija je vrijedna 370 milijuna dinara i financirat će je država.

Kanalizacije na Bikovu nema, a kako Garić predviđa, neće je ni biti jer nemaju nikakav kanal gdje bi išle otpadne vode. Vodovoda ima, ali on ne doseže do 50-ak kućanstava na Gabriću, koji je udaljen nekoliko kilometara od centra sela, a spada u naselje Bikovo.

»To je veliki problem, jer ti mještani moraju financirati vlastite bunare iz kojih opet voda nije za piće te ju moraju kupovati. Prije samo 35 godina na Gabriću uvjeti za život bili su izvrsni. Ondje su bile zgrade *Agrokombinata* s predivnim restoranom i parkovima i imali su naravno, i vodovod. No, raspadom *Agrokombinata*, sve je stalo, a veliki problem je da se više niti ne zna tko je vlasnik parkova i površina koji su obrasli u visoko šipražje«, ističe Garić.

Prepoznatljiva osoba Mjesne zajednice je i tajnica, Bikovčanka **Jasmina Kokeza**, koja ovaj posao radi već 17 godina. Prije je ured MZ radio svaki dan, a danas dva puta tjedno. Na ovo skraćeno radno vrijeme Kokeza kaže da su se mještani žalili, a ni ona sama ne stigne toliko činiti za Bikovo kao prijašnjih godina. »Sada u uredu radim administrativno-tehničke poslove vezane za MZ i to stignem uraditi. Ono što ne stignem je obilaziti teren, što sam nekada radila, i provjeravati je li negdje izlomljen trotoar, ne radi rasvjeta i sl. kako bih mogla zvat i nadležne da to riješe. Sada te stvari trebaju mještani sami prijavljivati. Bikovčani su se oslanjali na ured MZ kada im je trebalo popunjavati razne obrasce za zdravstvenu zaštitu, poljoprivredna gospodarstva, čak smo i životopise za posao ovdje pisali ljudima«, priča Kokeza.

Kulturno-umjetničko društvo u naselju Bikovo ne postoji, a najstarije organizirano udruženje je Nogometni klub *Bikovo* osnovan 1952. On aktivno djeluje i danas i vlada velika zainteresiranost za treninge među mladima, pa i veteranima. Aktivno je i Udruženje građana *Udruženi pokrećemo selo* koji organiziraju sve poznatiju manifestaciju *Seoske igre bez granica*. Na području Mjesne zajednice Bikovo nalazi se poznati sportski aerodrom Bikovo.

J. D. B.

Teške godine za stočare

Godišnji pad proizvodnje za dva do tri posto

Pad stočarske proizvodnje bilježi se kod svih vrsta stoke i peradi osim kod ovaca. U Vojvodini je trenutačno manje od 100.000 muznih krava

Pavle Firanj, poljoprivrednik iz salaša Nenadić, prije 18 godine odlučio se za mliječno govedarstvo. Izgradio je suvremenu farmu, a kako kaže opstao je u toj proizvodnji samo zahvaljujući upornosti.

»Kada smo podizali farme, pomogla je mljekara, ali neki nisu uspjeli vratiti kredite i zatvorili su farme. Mi smo izgurali. Počeo sam ja, u posao se uključio i sin i mogu reći da smo opstali samo zahvaljujući našoj upornosti, jer su mnogo veće farme od naše zatvorene i ti nekadašnji stočari danas se bave ugostiteljstvom ili nekim drugim poslovima«, kaže Firanj i dodaje da je stočarima veliki problem osigurati dovoljno zemlje za proizvodnju stočne hrane.

Pomoć jeste državna zemlja koju dobivaju bez dražbe, što znači po realnim cijenama, ali je ta zemlja često i po 30 kilometara daleko, što povećava troškove, a to između ostalog znači da se ne koristi stajnjak iako ga stočari imaju dovoljno za kvalitetno gnojenje.

»Stočari imaju pravo prečeg zakupa za državno poljoprivredno zemljište, ali sada se sve češće događa da dobijemo zemlju koja se vraća u restituciju. Dobro se zna koje će parcele ići u restituciju, pa zašto se onda ta zemlja daje nama stočarima? Moj prijedlog je da se postojeći ugovori o zakupu produže barem na još 10 godina. Nama ta državna zemlja znači za proizvodnju stočne hrane, jer znamo koliko je zemlja skupa i kako je nije lako kupiti. U Somboru i okolici puno je mladih poljoprivrednika koji pokušavaju održati stočarsku proizvodnju, imaju dugoročne kredite i duži zakup bi pomogao da ljudi opstanu u tom poslu«, kaže Firanj.

Problemi gomilani desetljećima

Kao i Pavle Firanj u sličnom položaju su i drugi stočari. Uz probleme sa zakupom državne zemlje briga im je i cijena mlijeka koja se odlukom otkupljivača preko noći može sniziti za nekoliko dinara. U sličnoj situaciji su i proizvođači svinja. Trenutačna otkupna cijena je 220 dinara, a proizvođačka 300 dinara po kilogramu. Poljoprivrednici ukazuju i na dug od 35 milijardi dinara koliko se za ra-

zne poticaje duguje proizvođačima, koji se sada pribjavaju da će dug biti isplaćen iz ovogodišnjeg agrarnog proračuna. Ratari podsjećaju i da je Srbija 10 godina bez Strategije razvoja poljoprivredne proizvodnje, iako je za njenu izradu plaćeno 16 milijuna eura. Sve ove primjedbe stočari su iznijeli na sastanku koji je Gospodarska komora Zapadnobackog okruga organizirala s poljoprivrednicima.

Posljedica je to višedesetljetnih problema u ovom području poljoprivrede, a to pokazuju i podaci o višegodišnjem stalnom padu proizvodnje. Godišnja proizvodnja u stočarstvu u Srbiji pada za dva do tri postotka. Negativan trend bilježi se u svim granama stočarstva, osim u ovčarstvu.

Od zemlje koja je prije dvadesetak godina izvozila i 10.000 tona kvalitetnog junećeg mesa u Europsku uniju, uglavnom u Italiju i Grčku, Srbija je postala zemlja koja je prošle godine izvezla svega 500 tona na tržište Europske unije. Postoje nova tržišta, kao što su Kina i Saudijska Arabija, ali nedostaju količine i konkurentna cijena.

U proizvodnji svinjskog mesa Srbija zadovoljava 90 posto svojih potreba, nedostaje mesa za preradu, pa se zato uvozi čvrsto masno tkivo i zamrznuta svinjska plečka i koristi u daljoj proizvodnji.

Proizvodnja mlijeka zadovoljava domaće potrebe, a viškovi se izvoze u zemlje CEFTA-e, dok samo dvije kompanije ostvaruju izvoz u Rusiju.

»Sam podatak da je odnos biljne i stočarske proizvodnje u korist biljne 72:28 govori o stanju u stočarstvu. Ne-

Vrsta životinja	Trend	Srbija	Vojvodina
goveda	-6,9 %	799.844	243.913
svinje	-7%	2. 666.983	1.132.384
ovce	+1,5%	1.720.826	282.334
koze	-1,7%	191.703	47.684
perad	-3,5%	14.817.096	5.648.988

Podaci na dan 1. prosinca 2022. Izvor: PKS

kada je taj odnos bio 60:40 u korist biljne proizvodnje, a u razvijenim zemljama Europe taj odnos je 60:40, ali u korist stočarske proizvodnje», kazao je tajnik Odbora za stočarstvo PKS **Nenad Budimirović**.

On je u Somboru prilikom razgovora sa stočarima kazao da je ukupna vrijednost stočarske proizvodnje u Srbiji 176,19 milijardi dinara. Govedarstvom se bavi skoro četvrtina registriranih poljoprivrednih gospodarstava, a svinjogojstvom više od 56 posto.

Veći poticaji u 2023. godini

Rebalansom proračuna u 2022. godini poljoprivredni proračun povećan je za 16 milijardi dinara, a u 2023. agrarni proračun dostigao je skoro 80 milijardi dinara.

»Od tog iznosa 68,7 milijardi dinara bit će kroz razne poticaje isplaćeno poljoprivrednim proizvođačima. Za direktna plaćanja 46,9 milijardi, za mjere ruralnog razvoja osam milijardi dinara, IPARD program 6,3 i za projekt tržišno orijentirane poljoprivrede koji Ministarstvo poljoprivrede provodi sa Svjetskom bankom izdvojeno je 2,2 milijarde dinara. Oko 35 milijardi ovih sredstava ide u stočarsku proizvodnju. Radit ćemo na tome da uspostavimo takav sustav da u momentu podnošenja zahtjeva budete sigurni ispunjavate li uvjete natječaja ili ne«, kazao je rukovodilac grupe za stočarstvo u Ministarstvu poljoprivrede **Nenad Terzić**.

Deficit u stočarstvu

U robnoj razmjeni poljoprivrednih proizvoda s inozemstvom Srbija je u 2022. godini ostvarila suficit. Ipak, prošla godina bila je lošija od 2021., jer je suficit manji za 10 posto. Ukoliko se promatra samo stočarska proizvodnja, u tom dijelu poljoprivrede ostvaren je deficit u robnoj razmjeni s inozemstvom.

U trgovini živim životinjama i proizvodima od životinja u prošloj godini deficit je bio 286 milijuna eura, a u 2021. godini 102 milijuna eura. S druge strane, u prošloj godini vrijednost uvezenog svinjskog mesa dostigla je 116 milijuna eura, proizvoda od mesa skoro 100 milijuna, mlijeka i proizvoda od mlijeka 200 milijuna eura.

On je najavio izmjenu Zakona o poticajima i ruralnom razvoju koji će dati mogućnost podošenja zahtjeva elektroničkim putem, povećanje premije za mlijeko s 10 na 15 dinara, da se poticaj po kvalitetnom muznom grlu s 25.000 povećava na 30.000 dinara, i konačno u 2023. godini uspostavu kontrola kvalitete sirovog mlijeka preko Nacionalnog referentnog laboratorija.

U cilju zaštite domaće stočarske proizvodnje Vlada Srbije je prije tri tjedna usvojila Odluku o uvođenju posebne takse na uvoz mlijeka i sireva.

»Za uvezenu litru mlijeka taksa je 15 dinara, a za sir 30 dinara po kilogramu«, kaže Terzić.

Ovo povećanje premije za mlijeko i poticaja za muzna grla treba biti pomoć poljoprivrednicima, a potrebna im je s obzirom na niske otkupne cijene i skupu hranu.

Z. V.

Akcija »Selu u pohode – provjeri svoje rizike, kontroliraj zdravlje!«

Veliki odziv na pregled u Žedniku

Prema nacionalnim istraživanjima rađenim na reprezentativnom uzorku, naše stanovništvo nema dovoljno razvijenu svijest glede brige o svom zdravlju, redovnih kontrola te odazivanja na skrining preglede

Subotički Zavod za javno zdravlje, Crveni križ i Dom zdravlja nastavljaju sa svojom akcijom »Selu u pohode – provjeri svoje rizike, kontroliraj zdravlje!«, koja se već trinaestu godinu organizira u ruralnim sredinama Subotice u cilju promocije zdravlja i zdravih stilova života, te poticanja mještana na kontrolne i preventivne preglede. U prethodne tri godine, zbog pandemije korone, ova je akcija bila smanjenog opsega, a prva u nizu planiranih do kraja godine, održana u petak, 10. ožujka, u prostorijama MZ Žednik, pokazala se veoma uspješnom.

Cilj – dolazak mlađih generacija

Patronažna sestra u žedničkoj ambulanti, koja terenski pokriva Žednik i Novi Žednik unatrag 20 godina, **Tanja Vojnić Tunić** ističe kako je smisao ove akcije otkriti bolest koju pacijent ne osjeti, uz cilj da se na ove kontrole odazove što više mladih.

»Cilj nam je da nam, osim starijih koji se inače redovito kontroliraju, dođu i mlađi ljudi koji ne idu na kontrole, koji su, kako vjeruju, zdravi, ali da obave preventivni pregled kako bismo ih na vrijeme uputili kod određenog liječnika ukoliko ima nekih odstupanja od zdravih koeficijenata. Provjeravamo krvni tlak, kolesterol, šećer u krvi, mjerimo tjelesnu visinu i težinu, BMI (indeks tjelesne mase), a novina je EKG. Mjerenja se obavljaju na vagi koja osim BMI određuje i postotak masnog tkiva, vode i viscelarne masti, mjeri mišićnu i koštanu masu i određuje konstituciju tijela. To daje mogućnost da se kompletnije sagleda status uhranjenosti i daju precizne upute i savjeti u vezi s ishranom, unosom tekućine i fizičkom aktivnosti. Budući da je ožujak mjesec borbe protiv raka, pacijenti mogu uraditi FOB-test koji određuje prisustvo minimalnog, tj. sakrivenog krvarenja u stolici, koje se samo ovim testom može otkriti. To se uradi kući pa se donese nama da očitamo. Također, ženama koje to žele, radi se palpatorni pregled dojki. Liječnici Doma zdravlja i Zavoda za javno zdravlje Subotica također daju

savjete o značaju prevencije malignih bolesti i skrining pregleda, a pušačima savjete za prestanak pušenja. Inače, ja u Žedniku držim i predavanja o samopregledu dojki i trudimo se da time budu obuhvaćene sve žene«, navodi Vojnić Tunić, dodajući kako žednička ambulanta ne može udovoljiti potrebama svih pacijenata.

»Nemamo dovoljno liječnika. Opća praksa često radi u smanjenom opsegu, napose ove zime, a tako je bilo i tijekom pandemije koronavirusa. Također, kada je naša doktorica na godišnjem ili bolovanju, ne dobivamo zamjenu već se radi pola radnog vremena, što nikako nije dovoljno da se zadovolje zdravstvene potrebe Žedničana, ali takva situacija je i u dosta drugih sela.«

Važnost kontrolnih i preventivnih pregleda

Specijalistica socijalne medicine u Zavodu za javno zdravlje dr. **Nada Kosić Bibić**, kao i ostali organizatori akcije, veoma je zadovoljna njenom posjećenošću u Žedniku, što objašnjava činjenicom da zbog korone dugo vremena nisu bile dostupne neke usluge i nije bilo moguće otići na određene preglede.

»Cilj nam je ljudima dati mogućnost da odrade neke osnovne analize, da porazgovaraju s liječnikom, da dobiju informacije koje se tiču bilo kog aspekta njihovog zdravstvenog stanja. Također nam je cilj da prepoznaju da kontrole zdravlja, preventivne aktivnosti, promjena stila života, jeste nešto što je, bez obzira koliko godina imate, ključno za unaprjeđenje vašeg zdravlja«, ističe ona te navodi koji su najčešći problemi sugrađana i to prije svega onih starijih koji se više odazivaju na ove akcije i koji i inače već imaju određene kronične bolesti:

»Veliki broj njih ima problem s povišenim krvnim tlakom, gdje smo apelirali koliko je važno da se redovito uzima terapija i da se ne prekida samoinicijativno ako se izmjeri dobar krvni tlak. Također, bilo je novootkrivenih dijabetičara, veliki broj njih ima pretjeranu uhranjenost, tj. višak kilograma što predstavlja rizik i za dijabetes, a i za mnoge druge kronič-

ne nezarazne bolesti. Tu im skrećemo pažnju kako na jednostavan način da mijenjaju svoje navike vezane za ishranu i fizičku aktivnost. Zbog komorbiditeta mnogi od njih imaju probleme s koštano-zglobnim sistemom, a jedan od razloga za to je što imaju višak kilograma i što se ne mogu dovoljno kretati. Tu im dajemo savjete za češćim kratkim šetnjama, vožnju biciklom ili nekim jednostavnim vježbama istezanja».

Dr. Kosić Bibić ujedno ističe kako, prema nacionalnim istraživanjima rađenim na reprezentativnom uzorku, naše stanovništvo nema dovoljno razvijenu svijest glede brige o svom zdravlju, redovnih kontrola te odazivanja na skrining preglede, na čemu se, naglašava, treba raditi.

Osim zdravstvene, i humanitarna pomoć

Osim u zdravstveno-preventivnom programu, gdje volonteri Crvenog križa Subotica pomažu pacijentima prilikom određivanja indeksa tjelesne mase, kao i u slučaju ako ne mogu sami obaviti neke preglede ili mjerenja, suradnici ove humanitarne organizacije u akciji »Selu u pohode« sudjeluju još na dva načina. O njima stručni suradnik **Zoran Milovanović** kaže:

»Prije nego što odemo na akciju u prigradske sredine kontaktiramo predstavnike mjesnih zajednica vezano za socijalnu kategoriju ljudi kojima je potrebno pomoći, te u suradnji s Centrom za socijalni rad određujemo socijalno ugrožene, mještane lošeg zdravstvenog stanja i niskih materijalnih primanja. Oni dobivaju od nas pakete hrane i higijene, u ovisnosti čime raspolažemo. Treći dio podrazumijeva edukaciju gdje naši vršnjački edukatori u školama u mjestima gdje se održava akcija drže predavanja, i to za učenike od prvog do četvrtog razreda o prevenciji, faktorima rizika i zdravim stilovima života, učenicima 5. i 6. razreda ukazuju na štetnost droge i druge bolesti ovisnosti poput kockanja i interneta, a sedmacima i osmacima na važnost odgovornog spolnog ponašanja«.

Žedničani o akciji

Akciju, koja je trajala od 8 do 10 sati, posjetilo je nekoliko desetaka Žedničana.

Blaženka Prčić: »Kad god je ova akcija u selu, uvijek gledam da dođem. Teško je pokrenuti se, otići kod liječnika, uvijek ima nečeg prečeg od toga, tj. od našeg zdravlja, pogotovo kad nas ništa ne boli. Došla sam provjeriti tlak, šećer u krvi i ostalo što se kontrolira i puno mi ovo znači. Ovo je preventivna kontrola i svatko bi je trebao iskoristiti budući da je i besplatna, a ako treba, naravno da ću otići u grad na pregled kod liječnika«.

János Boros: »Svaki put dođem kad su ovakve akcije. Imam inače visok tlak i povišen šećer i pijem lijekove za to. Nisam znao da će ovo biti danas, vani sam na salašu, ali bio sam po mirovinu u pošti tu pored i kad sam vidio da su tu, došao sam. Puno mi ovo znači, ne volim se hvaliti, ali za koji dan punim 79 godina«.

Jelisaveta Kele: »Prvi put sam tu i ne smim kazat koliko imam godina, tušta, 86. Idem inače kod doktora i u bolnicu (i tu kod nas, a i u Novi Sad, Beograd). Sad sam čula da dolaze, prigleda se sve što nama triba, zato sam i došla, da ne idem u varoš, nema me ko nosit. Pijem unatrag šest godina samo likove za stabilizaciju pritiska, a i operisana sam pa imam pomagalo za hodanje i to mi je sad dobro«.

Laura Takač: »Prvi put sam tu, spadam u neku srednju generaciju i željela sam iskoristiti ovu priliku i pregledati se. Znala sam za ove akcije, nisam prije dolazila, ali sad čim sam čula da su tu, odmah sam došla da ih podržim, da nas bude što više i naravno da se prekontroliram«.

Sljedeća akcija »Selu u pohode« bit će održana 6. travnja u MZ Čantavir, a do kraja godine planirane su na Paliću (4. 5.), u Maloj Bosni (1. 6.), Bajmaku (6. 7.), Hajdukovu (6. 8.), Kelebiji (7. 9.), Đurđinu ili Tavankutu (5. 10.), Višnjevcu (2. 11.) i Bikovu (10. 12.).

I. Petrekanić Sič

Naši gospodarstvenici (CXXXVII.)

U pčelarstvu ima posla cijele godine

Svaki med, ako je prirodan i pravi, je ljekovit. Poznato je da med pomaže kod mnogih zdravstvenih problema i tegoba te se zbog toga u današnje vrijeme tegla meda može pronaći u svakom kućanstvu. Jedna pčela radilica proizvede oko 1/12 čajne žlice meda u svom životu (koji traje 5-6 tjedana), što nam govori da treba cijeniti tu namirnicu i rad, kako pčela tako i ljudi koji se bave ovim poslom. Jedan od vrlo uspješnih gospodarstvenika pčelara dolazi iz Srijemske Mitrovice. **Tomislav Kostić** se više od dva desetljeća bavi ovim lijepim, ali zahtjevnim poslom. Njegovi počeci izgledali su vrlo skromno, ali mu se vremenom posao proširivao da bi danas došao do ukupno 400 košnica.

Suncokretov med

»Moje gospodarstvo se isključivo bavi pčelarstvom. Sam početak je bio 1998./99. godine, sasvim slučajno kada me je susjed pozvao kod njegovog oca u radionicu da zajedno pravimo košnice. Kada je došlo proljeće, pomagali smo mu na pčelinjaku. U međuvremenu sam to zavolio i onda se više nisam dvoumio čime ću se baviti u životu. Na početku je bilo dosta skromno, ali se s godinama brojno stanje pčelinjaka proširilo, a shodno tome kupovao sam više opreme, nova vozila, radionicu i skladišne kapaciteta za vrcanje i čuvanje meda. Jeste ovaj posao težak i naporan zato što imam oko 400 košnica, pa to zahtijeva puno rada, ali kada se nešto voli onda ništa nije teško«, kaže Kostić.

Tomislav u svom pčelinjaku proizvodi tri vrste meda: bagremov, lipov i suncokretov, od kojih je najprodavaniji i najtraženiji suncokretov. Kaže kako su kupci zainteresirani i za proizvode poput propolisa, peluda i pčelinjih društava.

Kako bi se došlo do jedne tegle meda potrebno je puno posla, a taj posao obavlja se tijekom cijele godine. Rad s pčelama i u pčelinjaku ovisi o dobu godine. Tomislav zimi obič-

»Na početku je bilo dosta skromno, ali se s godinama brojno stanje pčelinjaka proširilo, a shodno tome kupovao sam više opreme, nova vozila, radionicu i skladišne kapaciteta za vrcanje i čuvanje meda. Jeste ovaj posao težak i naporan zato što imam oko 400 košnica, pa to zahtijeva puno rada, ali kada se nešto voli onda ništa nije teško«, kaže Kostić.

no ima posla u svojoj radionici gdje pravi nove košnice, i za svoj pčelinjak, ali i za prodaju drugim pčelarima. U sezoni kada su pčele aktivne posao je fokusiran na proizvodnju i prodaju meda.

Opseg posla je samo jedan od razloga zbog čega Tomislav ne stremi k stvaranju velike proizvodnje gdje će raditi mnogo uposlenih, jer, kako kaže, smatra da na trenutačnoj razini svog posla zadovoljava potrebe svojih mušterija, istovremeno ostavljajući slobodno vrijeme za svoju djecu i prijatelje.

Treba investirati

Jedna količina proizvedenog meda se prodaje na kućnom pragu obitelji Kostić, dok glavnica otkupljuju velike firme registrirane za otkup i prodaju meda na veliko. Prema riječima ovog iskusnog pčelara, posao kojim se bavi nije uvijek jednostavan i zahtijeva puno investiranja i truda.

»Počeci su za mene bili teški zato što ovaj posao zahtijeva puno ulaganja, gdje sam morao uzimati kredite da bih ubrzao proces proširenja pčelinjaka. Posljednjih nekoliko godina pčelari od Ministarstva poljoprivrede imaju pravo na subvencije koje iznose 800 dinara po košnici. Ovaj iznos nije dovoljan, ali je svaka pomoć dobrodošla. Najveća prednost subvencija je što smo prepoznati kao pčelari u Ministarstvu i u bankama, dosad smo uvijek bili

u posljednjoj grupi i nitko nas nije prepoznao. Tako da je ranije bilo mnogo teže tražiti sredstva i financijsku podršku za kupovinu košnica. Kada sam se počeo baviti pčelarstvom učio sam od starijih pčelara, a danas ima dosta početnika koji dolaze kod mene po savjet i na obuku i uvijek mi je drago što nekom mogu pomoći i prenijeti svoje znanje i iskustvo. Ovaj posao zahtijeva da uvijek budemo tijekom što se tiče nove tehnike i opreme. Zato je neophodno odlaziti na sajmove i razne pčelarske manifestacije, gdje se susrećem s kolegama i razmjenjujem svoja iskustva iz prethodnih godina«, kaže Kostić.

Društvo pčelara Srijemske Mitrovice

Pored firmi koji otkupljuju med na veliko, Tomislav također ima zainteresirane kupce koji kupuju njegove proizvode po preporuci, što prema njegovim riječima jeste malo sporiji način, ali svake godine prodaja je sve uspješnija. Međutim, u nekim godinama može doći i do velike razlike u ponudi i potražnji meda, što posljedično dovodi do fluktuacije cijena, jer kada med dobro rodi njegova potražnja na tržištu pada te ga je teško prodati. Nepredvidivost poslovnog uspjeha koji se sreće i u ovom vidu posla ne obeshrabruje obitelj Kostić, koja zajedničkim trudom članova obitelji i kolega pčelara uspješno proizvodi vrlo kvalitetan i ukusan med. Posao u velikom pčelinjaku preko ljeta podrazumijeva širok spektar aktivnosti, dok se zimi Tomislav posvećuje pravljenju košnica u radionici.

Kostić obnaša i dužnost predsjednika Društva pčelara iz Srijemske Mitrovice pa je njegov rad također praćen angažiranjem i zalaganjem za ovo društvo.

»Naše pčelarsko društvo aktivno radi tijekom cijele godine, tako što svakog četvrtka održavamo druženja u našim prostorijama. Zimi imamo par većih skupova, odnosno održavamo predavanja, gdje nam dolaze profesionalni pčelari s iskustvom koji nam govore o svom načinu rada, kao i profesori s Veterinarskog fakulteta koji nam predaju o pčelinjim bolestima. Udruženje također aktivno radi na nabavi lijekova za pčele, nabavi opreme, zamjeni voska, kupovini matica i matičnjaka i svemu za čega postoji interesiranje i potreba naših članova. Svake godine idemo na edukativnu ekskurziju kada posjećujemo neko od okolnih pčelarskih udruženja, a sve u cilju razmjene iskustva i stjecanje novih saznanja o pčelarstvu«, ističe Tomislav.

Mnogi mladi danas proizvodnju meda i pčelarstvo doživljavaju kao posao u kome se za kratko vrijeme i uz malo truda može zaraditi. Stoga Tomislav sa svojim dugogodišnjim iskustvom poručuje:

»Moj najvažniji savjet početnicima je da budu uporni, zato što će naići na puno prepreka i nepoznanica u ovom poslu. Najbitnije je da se ne razočaraju poslije svakog problema, a problema će sigurno biti kao i u početku svakog posla. Upoznajte starijeg kolegu, slušajte njegove savjete i ulazite postupno u sve pore ovog posla pa će uspjeh doći sam po sebi. Ovaj posao je škola i kao takav treba vremena da bi se škola naučila.«

S. Žurovski

Godišnja skupština HLU-a Croart

SUBOTICA – Godišnja skupština HLU-a *Croart* iz Subotice održana je prošloga tjedna, 9. ožujka, u Domu DSHV-a. Govoreći o planovima za ovu godinu, predsjednik udruge **Josip Horvat** istaknuo je priređivanje novih saziva međunarodnih likovnih kolonija *Stipan Šabić* (u srpnju ili kolovožu) i *Panon Subotica* (u lipnju), kao najznačajnijih manifestacija *Croarta*. Planira se i sudjelovanje članova *Croarta* na kolonijama hrvatskih udruga u Vojvodini (Šid, Sonta, Stanišić, Vajska, Lemeš) kao i jednodnevnih »radni dani« u suradnji s crkvenim župama ili po pozivu privatnih osoba i obitelji. Najavljena je i organizacija tradicionalne skupne izložbe članova *Croarta* i njihovih gostiju. Također, na skupštini je usvojeno i izvješće o radu te financijsko izvješće za prošlu, 2021. godinu.

Croart u Žedniku

ŽEDNIK – Prvi »radni dan« članova HLU-a *Croart* u ovoj godini održan je u subotu, 18. ožujka, u župi sv. Marka Evanđelista u Žedniku, gdje im je domaćin bio župnik vlč.

Franjo Ivanković. Sudjelovalo je 14 članova, a dio nastalih radova darovan je župi.

Predstavljanje knjige Subotica : priča o fotografiji II.

SUBOTICA – Predstavljanje nove knjige **Dražena Prčića** *Subotica : priča o fotografiji II.* bit će održano večeras (petak, 17. ožujka) u Gradskom muzeju u Subotici. Uz autora, o knjizi će govoriti: arhivski savjetnik **Stevan Mačković** i arhivist **Dejan Mrkić**. U glazbenom dijelu programa nastupit će učenica srednje Muzičke škole, flautistica **Lucija Vukov**. Početak je u 18 sati.

Koncert korizmenih pjesama u Somboru

SOMBOR – UG *Urbani Šokci* organizira koncert korizmenih pjesama pod nazivom *Potop suza oči rone...* koji će biti održan sutra (subota, 18. ožujka) u karmelićanskoj crkvi sv. Stjepana Kralja u Somboru, s početkom u 19 sati. Sudjeluju: *Carmeli trio – Sombor*, *Bodroški bečari*, *KUDH Bodrog – Sombor*, *KUD Baranjski Šokci – Draž* (Hrvatska), *KUD Kupljenovo – Zapešić* (Hrvatska), orguljaš **Mario Kambić** – Desinec (Hrvatska) i UG *Urbani Šokci* – Sombor.

Umjetnička večer Nele Skenderović

SUBOTICA – Na Svjetski dan poezije, u utorak 21. ožujka, u Klubu HKC-a *Bunjevačko kolo* Književno-teatarski kružok priređuje večer na kojoj će biti predstavljen dio iz bogatog multidisciplinarnoga umjetničkog rada **Nele Skenderović**. U okviru programa pod nazivom *NELA – čežnja za susretom* koji će početi u 20 sati bit će kazivani stihovi, čitani ulomci iz proznih zapisa te će se moći pogledati autoričine fotografije i poslušati njezine kompozicije. S autoricom će o različitim aspektima njezina stvaralaštva razgovarati članovi KTK-a. U okviru glazbenog dijela programa uz Nelu nastupit će **Antonija Dulić**.

Poziv za Liru naivu 2023.

SUBOTICA – Hrvatska čitaonica Subotica i Bunjevačko-šokačka knjižnica *Ivan Kujundžić* pri Katoličkom društvu *Ivan Antunović* Subotica upućuju poziv za 21. susret hrvatskih pučkih pjesnika pod nazivom *Lira naiva 2023*. Zainteresirani pjesnici trebaju poslati 3-5 svojih (neobjavljenih) pjesama koje mogu biti pisane standardnim hrvatskim jezikom ili ikavicom (bunjevačkom ili šokačkom), a bit će objavljene u zbirci izabranih stihova. Pokrajinski susret pjesnika *Lira naiva 2023* bit će održan 16. rujna 2023. godine u Podcrkavlju (Hrvatska). Pjesme i prijavu (s kraćom biografijom te fotografijom/portret), u wordu, treba poslati do 1. svibnja 2023. na adresu: Hrvatska čitaonica, Bele Gabrića 21, 24000 Subotica ili putem elektroničke pošte na adresu: katarina.celikovic@gmail.com. Detaljnije informacije mogu se dobiti putem telefona broj +381/64-659-07-52.

Politička podijeljenost bačkih Hrvata, knjiga na hrvatskom iz 1777.

11. ožujka 1926. – Neven objašnjava položaj bačkih Hrvata pod radikalskim vlastima i razliku između članstva Bunjevačko-šokačke stranke i Narodne radikalne stranke: »Slušajući ovdašnje radikale i čitajući njihove novine morao bi čovjek misliti, što više ubeđen biti da mi bunjevački Hrvati živimo kao riba u vodi. Po njihovom pričanju mi uživamo sva prava, koja pripadaju jednom slobodnom građaninu u našoj zemlji. Međutim od svega toga mi smo još vrlo daleko (...) Kod nas su svi oni, koji se osjećaju Hrvatima, dok oni u svojim redovima imaju samo one bit će šta hoćeš Bunjevce. Bivše pionire džentrijske mađarske. To je fakat!«

12. ožujka 1937. – *Subotičke novine* pišu da je 7. ožujka somborski župnik **Antun Skenderović** održao u Križarskom domu u 17 sati predavanje o uljudnosti i lijepom ponašanju. Posjećenost je bila velika, a nakon predavanja predavač je burno pozdravljen.

13. ožujka 1926. – *Hrvatske novine* pišu o političkoj podijeljenosti somborskih Hrvata nakon cijepanja Bunjevačko-šokačke stranke (1924.). Krug oko **Antuna Bošnjaka** prišao je Vojvođanskoj pučkoj stranci **Blaška Rajića**. Stupila je u pogodbu s radikalskom gradskom upravom. Međutim, budući da obećani uvjeti nisu izvršeni, jedan dio članstva pod **Josipom Palićem** pristupio je Hrvatskoj seljačkoj stranci, ali nije uspio sakupiti dovoljan broj glasova za kandidaciju za izbore u veljači 1925. Krug oko **Josipa Veselovskog** priključio se Bunjevačko-šokačkoj stranci braće **Mirka i Ivana Ivkovića Ivandekića**.

14. ožujka 1924. – *Zemljodilac* piše da je na poziv Beogradskog društva *Kolo srpskih sestara* jedna grupa Bunjevaka otišla u Beograd prisustvovati sveslavenskom kostimiranom balu 5. ožujka. Od Bunjevaka na balu su sudjelovale: gđa **Rozika Stipić**, gđa **Marija Futo**, gđa **Tera Eškut**, gđa **Mara Malagurski-Đorđević**, gđa **Liza I. Ivandekić**, gđa **Klara Ivandekić**, gđa **Mariška Lipozenčić**, gđica **Margita I. Ivandekić**, gđica **Tera Stipić**, gđica **Nanika Romić** i gđica **Kata Stipić**.

15. ožujka 1940. – *Jutarnji list* donosi izjave somborskog odvjetnika i prvaka HSS-a **Gрге Vukovića**, koji je sudjelovao u konferencijama prilikom boravka ministara **Bariše Smoljana** i **Stanoja Mihaldžića** u Subotici. Vuković je medijima priopćio detalje konferencije. Naime, HSS u Subotici ne želi sudjelovati s onom frakcijom Jugoslavenske radikalne zajednice, kojoj je vođa **Marko Jurić** nego s frakcijom **Mirka I. Ivandekića**. Promjena u gradskoj upravi potrebna je i u Somboru, gdje Hrvati nemaju svoje predstavnike u tijelima vlasti. Vuković je

dodao još: »Ne želimo cijepati Vojvodinu. To ne želi ni sam dr **Maček**.«

16. ožujka 1927. – *Dom* piše da Seljačka sloga priređuje polovicom svibnja u Zagrebu izložbu narodne umjetnosti (veziva, rezbarija itd.). Posebne odjele spremaju bunjevački i šokački Hrvati Bačke, Baranje i Banata.

17. ožujka 1927. – Neven piše da je na tavanu Obrtničke udruge u Subotici u jednom kutu pronađena škrinja, u kojoj su nađene starine iz 1777., između ostalog knjiga od kumaša ružičaste boje izvezena zlatom, a pisana hrvatskim jezikom – Pravila ceha saračkog, gombarskog i štrangarskog od godine 1777. Člankopisac zaključuje: »Za nas bunj. Hrvate ovaj nalazak je od osobito velike vrijednosti i to baš danas, kada nekoji istoričari i političari silom hoće da dokažu, da smo mi pokatoličeni Srbi, da nas je pokatoličila **Marija Terezija**. Pravila su pisana na hrvatskom jeziku i to rukom, a pisao ih je netko iz Subotice, što dokazuje, da su bunj. Hrvati – već oni koji su bili pismeni – pisali latinicom t. j. hrvatski...«

Od poezije do intervjua

Novinsko-izdavačka ustanova *Hrvatska riječ* i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata predstavili su 13. ožujka svoja najnovija izdanja i na ovogodišnjem Sajmu knjiga u Novom Sadu. Osim u sklopu izložbe na štandu resornih pokrajinskih tajništava, izdanja ovih nakladnika predstavljena su i na središnjoj sajamskoj pozornici.

Aktualna produkcija i kritička iščitavanja

ZKVH predstavio je novi dvobroj *Nove riječi*, trenutno jedinog časopisa za književnost i umjetnost u kulturnom prostoru vojvođanskih Hrvata. Kako je kazala v. d. ravnateljice ZKVH-a i izvršna urednica *Nove riječi* **Katarina Čeliković** najnoviji dvobroj časopisa donosi obilje zanimljivih sadržaja iz različitih književnih područja. Prva cjelina u novom broju predstavlja scenu pjesnika okupljenu oko godišnjeg susreta *Lira naiva*, a u povodu 20. obljetnice te manifestacije. Čitatelj u novom svezku, među ostalim, može pročitati i nove pjesme (pisane u dvostihu) ugledne petrovaradinske književnice **Jasne Melvinger**. Suvremena knjiška produkcija Hrvata u Srbiji predstavlja se i u drugim rubrikama, posebice u stalnoj rubrici Čita-

nja književne produkcije a objavljen je i izmišljeni intervju s **Matošem** kojega je napisao **Lajčo Perušić** u povodu 150. godišnjice rođenja jednog od najvećih hrvatskih književnika. Također, stalna rubrika Kritička iščitavanja hrvatske književnosti u Vojvodini donosi tekstove o mladim hrvatskim književnicima između dvaju svjetskih ratova u Subotici, pučkom pjesništvu starčevačkih Hrvata u prvoj polovini XX. stoljeća kao i o ediciji Izabranih djela **Balinta Vujkova**.

Urednik kulturne rubrike u tjedniku *Hrvatska riječ* **Davor Bašić Palković** ocijenio je kako je časopis *Nova riječ* u dosadašnjih deset godina postojanja učinio značajne poteze u usustavljanju književne scene vojvođanskih Hrvata, kako uređivačkim pristupom, ali i okupljanjem suradnika, od književnih autora do onih koji o knjigama pišu.

Hrvatsko-srpske književne veze

U ovom broju *Nove riječi* nastavljen je praksa predstavljanja suvremenog pjesništva nacionalnih zajednica s kojima Hrvati u Srbiji žive u kulturnome doticaju. Aktualni dvobroj tako donosi izbor iz srpskog pjesništva, odno-

sno izbor iz poezije dobitnika ugledne *Brankove nagrade* (za mlade pjesnike) od 2011. do 2021. godine. Temat je priredio suradnik časopisa i pjesnik **Darko Baštovanović** koji je kazao da književnost koja nije u doticaju s drugim književnostima može doći u situaciju da »bude provincijalna, zatvorena i pučka u onom najnegativnijem kontekstu«. Hrvatsko-srpske književne veze, kako je dodao, imaju dug kontinuitet, a kanon u tom smislu postavio je upravo Matoš.

Gost predstavljanja bio je pjesnik **Branislav Živanović**, jedan od laureata, a kasnije i nekoliko puta član žirija *Brankove nagrade*.

»Povjerenje koje mi je dano dobivanjem ove nagrade nastojao sam najprije opravdati pred sobom, težnjom da iznova napredujem i razvijam se i da moji kasniji rukopisi budu bolji. Kao član žirija bio sam oduševljen novim glasovima koji dolaze, vitalizmom njihova izraza i jezika.

Činjenica da se poezija piše danas u tolikoj mjeri odraz je vremena i neke vrste pobune, nužne nesuglasnosti i nemirenja s aktualnim događanjima«, rekao je Živanović.

Po njegovim riječima, časopisi su važni za književni život iako se suočavaju s izazovima financijske prirode.

»Tu mladi glasovi staju 'rame uz rame' sa svojim starijim kolegama, važni su i da se ponudi jedna vrsta drugačijeg pogleda na stvarnost i svijet, da se uvidi ta motivska,

Na sajmu se predstavilo i HKUPD **Stanislav Preprek** iz Novog Sada skupa s drugim udrugama i pojedincima koji djeluju u okviru Koordinacijskog odbora za jezik, književnost i kulturu Vojvodine. O radu *Preprekova* Književnoga kluba govorila je **Anamarija Kaluđerović**, a svoje stihove čitali su članovi: **Bosiljko Kostić**, **Branka Kostić** i **Zlatko Urbanek**.

tematska i formalna raznovrsnost«, rekao je Živanović.

Moderatorica predstavljanja *Nove riječi* bila članica uredništva **Klara Dulić Ševčić**.

NIU *Hrvatska riječ* predstavila je knjigu *Fragmenti : Izbor intervju 2003. – 2022.* koja je tiskana u povodu 20. obljetnice od izlaska prvog broja obnovljenog tjednika *Hrvatska riječ*. Urednica knjige je dugogodišnja glavna i odgovorna urednica *Hrvatske riječi*, a danas novinarka i urednica političke rubrike u tjedniku **Jasminka Dulić**. Knjiga sadrži fragmente iz 59 intervju, a u pitanju su osobe iz političkog, društvenog, javnog, sportskog života i Srbije i Hrvatske.

»Kriterij u izboru bio je takav da pokažemo da mi u svo- me radu nismo ograničeni samo na našu hrvatsku zajednicu, kako nas često optužuju da se getoiziramo, nego da izlazimo iz tog okvira. Tako smo intervjuirali ličnosti iz javnog života koji nisu pripadnici hrvatske zajednice

da vidimo kako oni vide nas. Mislim da mi kao ustanova, osim proze i poezije, trebamo imati više knjiga koje su novinarskog publicističkog karaktera, budući da u više od tisuću brojeva tjednika ima puno sadržaja koji se mogu objediniti u formi knjige, od reportaža do feljtona«, kazala je Dulić.

Aktualna glavna urednica tjednika **Zlata Vasiljević** kazala je kako su sugovornici *Hrvatske riječi* govorili o važnim političkim temama u Srbiji i Hrvatskoj tijekom dva desetljeća.

»Prvi intervju iz prvog broja bio je s tadašnjim predsjednikom Skupštine Vojvodine **Nenadom Čankom**. Naši sugovornici bili su i **Milorad Pupovac**, **Tonči Staničić**, **Ivo Visković**, **Tomislav Žigmanov**... I mnogi drugi. Govorili su o suradnji između

Hrvatske i Srbije, položaju hrvatske zajednice, manjinskim pravima, eurointegracijama... I kada pogledate te intervju, njihove naslove i poruke, vidite da su aktualni i danas jer su mnoga od tih pitanja i dalje otvorena«, rekla je Vasiljević.

Predgovor *Fragmentima* napisao je novinar i nekadašnji urednik beogradskog lista *Danas*, direktor istraživačko-izdavačkog centra *Demostat* **Zoran Panović**.

Predstavljanja hrvatskih nakladnika iz Vojvodine su održana u organizaciji Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama i Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.

Sajam knjiga u Novom Sadu održan je od 7. do 13. ožujka, a skupa s njime tradicionalno su održani i izložba umjetnosti *Art Expo* i sajam obrazovanja *Putokazi*.

D. B. P.

Tamburaški festivali

Uspjeh na natjecanjima

Festival Vojvođanske tambure, 19. po redu, održan je u Adi, koja je bila domaćin muzičkim školama iz Vojvodine u kojima postoji odsjek tambure. Najbolji učenici osnovnih i srednjih muzičkih škola na odsjeku tambure okupili su se 1. ožujka i svoje umijeće pokazali pred drugima. Među njima izabrani su i oni najbolji. Prve nagrade odnijeli su učenici Muzičke škole Subotica, kao i učenici Muzičke škole *Petar Konjović* iz Somobra, i to istureno odjeljenje u Monoštoru koje radi na hrvatskom nastavnom jeziku.

Rezultati koje su postigli su sljedeći:

Niža Muzička škola Subotica:

Danica Ivković, II. razred – I. nagrada (94,00), klasa **Sonja Berta**

Ana Perčić, III. razred – I. nagrada (92,33), klasa **Vojislav Temunović**

Anđela Horvacki, IV. razred – I. nagrada (95,00), klasa **Mira Temunović**

Marta Sudarević, IV. razred – I. nagrada (94,66), klasa **Sonja Berta**

Marta Vukomanov Šimokov, IV. razred – I. nagrada (92,33), klasa **Sonja Berta**

Marija Cvijin, VI. razred – I. nagrada (97,00), klasa **Sonja Berta**

Marko Crnković, VI. razred – I. nagrada (90,33), klasa **Sonja Berta**

Božidar Cvijin, VI. razred – II. nagrada (87,66), klasa **Sonja Berta**

Niža MŠ *Petar Konjović*, Sombor – istureno odjeljenje Monoštor:

Vanja Zetović, III. razred – I. nagrada (100), klasa **Marina Kovač**

Eva Kusturin, III. razred – I. nagrada (99,33), klasa **Marina Kovač**

Ana Kusturin, III. razred – I. nagrada (97,33), klasa **Marina Kovač**

Sara Forgić, II. razred – I. nagrada (92,00), klasa **Marina Kovač**

Srednja Muzička škola Subotica:

Peter Palfi, II. razred – I. nagrada (94,66), klasa **Vojislav Temunović**

Iva Molnar, II. razred – I. nagrada (96,33), klasa **Mira Temunović**

Marko Kujundžić, IV. razred – I. nagrada (97,33), klasa **Mira Temunović**

Komorni sastav *Triola* – I. nagrada (96,33), klasa **Milan Pridraški**

Dječji tamburaški orkestar Muzičke škole Subotica – I. nagrada (96,66), klasa **Mira Temunović**.

Tamburaši nastavljaju u istom duhu. Slijedi 9. Međunarodno natjecanje tamburaša koje će ove godine biti održano u Subotici, i to 20. i 21. ožujka u prostorima Muzičke škole, a u organizaciji Hrvatske glazbene udruge *Fesival bunjevački pisama* i Glazbene škole iz Požege.

Za ovo natjecanje po riječima prof. Vojislava Temunovića prijavljeno je 24 glazbene škole i to iz Srbije (Vojvodina), Hrvatske i Bosne i Hercegovine, te će tako na ovogodišnjem natjecanju biti 85 solista (prim i basprim) i devet komornih sastava. Svi oni bit će podijeljeni u uzrasne kategorije i po disciplinama, te je tako prvi dan namijenjen solistima osnovne škole, dok će narednog dana svoje umijeće pokazati učenici srednjih škola i komorni sastavi.

Tri najbolje ocijenjena kandidata u određenoj kategoriji natjecat će se za prestižnu nagradu Grand Prix, koja će biti dodijeljena istoga dana u večernjim satima.

Ž. V.

Spomen na velikana kulture

Digitalizirane drame Matije Poljakovića

U srijedu, 15. ožujka, navršilo se pedeset godina od smrti poznatog subotičkog dramskog pisca iz redova hrvatske zajednice **Matije Poljakovića** (1909. – 1973.). Tim povodom, a u sklopu projekta »Godine novog preporoda« hrvatske institucije u Srbiji, predvođene Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, žele podsjetiti na djelo ovog velikana. Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata digitalizirao je njegove knjige i postavio ih na svoje mrežne stranice www.zkvh.org.rs, u rubrici *Digitalizirana baština/ Knjige* te se mogu slobodno koristiti.

U povodu ove obljetnice, ZKVH su u srijedu, 15. ožujka, posjetile unuke Matije Poljakovića: **Gordana Poljaković Dafna** i **Nina Milosavljević**. One su ovom prigodom pozdravile projekt digitalizacije knjiga njihova djeda Matije te ZKVH-u darovale dio njegove ostavštine (knjige i rukopisi). Ovom sastanku nazočili su i predstavnici Hrvatskog nacionalnog vijeća i NIU Hrvatska riječ.

V. d. ravnateljice ZKVH-a **Katarina Čeliković** ukazala je na važnost Poljakoviće-va djela.

»Matija Poljaković je bio najpoznatiji kazališni pisac iz hrvatske zajednice ovdje u Subotici, ali i šire. On već pedeset godina nije živ, a njegove drame, kojih je četrdesetak, sve je manje poznato, posljednjih 10-15 godina se ništa od njih ne izvodi na sceni. Napoznatiji je kao komediograf, njegovi pučki komadi bili su jako popularni kod publike, na predstave su dolazili kako ljudi iz grada tako i iz okolnih sela. No, imao je i drugu stranu, komade veće umjetničke vrijednosti u kojima je bilo socijalne kritike i satire. Vrijeme je da ga ponovno vratimo u kulturni život, digitalizirali smo njegova djela, preuzeli dio njegove zaostavštine. Djelo Matije Poljakovića kao velikana kulture bit će jednom od tema znanstveno-stručnog skupa u okviru ovogodišnjih *Dana hrvatske knjige i riječi – Dana Balinta Vujkova*. Njegovo djelo i ova obljetnica svakako mogu biti i jedan od povoda za osnutak Drame na hrvat-

skom jeziku pri Narodnom kazalištu u Subotici, na koju se već duže vrijeme čeka«, kaže Katarina Čeliković.

Gordana Poljaković u izjavi za naš tjednik kaže kako se »dida« Matije sjeća kao veoma brižnog i posvećenog djeda.

»Za nas je značajno da se podsjeća na njega jer je on kao dramski pisac značajan za Suboticu. Njegovi pogledi na naše društvo su i danas aktualni. Smatram da bi njegov rad trebalo oživjeti i ponovnim postavljanjem njegovih djela na kazališnu pozornicu«, kaže Gordana Poljaković.

Kada je u pitanju digitalizirana građa, na mrežnim stranicama Zavoda mogu se pronaći sljedeći naslovi: *Kao suncokreti* (Zagreb, 1952.); *Niko i ništa, Vašange i Č'a Bonina razgala* (Subotica, 1953.); *Par žutih cipela* (Subotica, 1961.), *Komedije* (Subotica, 1961.), *Ta naša djeca* (Subotica, 1962.), *Četiri komedije* (Subotica, 1963.), *Kad Bog đavlu kumuje i druge komedije* (Subotica, 1964.), *Par žutih cipela i druge komedije* (Zagreb, 1973.), *Izabrane drame* (Subotica, 2008.), *Izabrane drame II.* (Subotica, 2010.), *Izabrane drame III.* (Subotica, 2011.).

Projekt digitalizacije odvija se uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

D. B. P.

Novi projekt na području Šidske općine

Caritas Srijem ove godine u Šidu otvorio je novu kancelariju zahvaljujući projektu »Your Job«, gdje se mladi mogu javiti radi karijernog savjetovanja i podrške pri uposlenju. Ovaj regionalni projekt austrijskog Caritasa nakon prve faze koja je održana 2019. – 2022. u Rumi, Zrenjaninu i Aleksincu, započeo je s drugom fazom u Šidu, Nišu i Zrenjaninu.

Projekt se ove godine provodi u Zrenjaninu, Šidu i Nišu, realizira ga Caritas Srbije, Caritas Niš, Biskupijski Caritas Srijem i Caritas Zrenjaninske biskupije, a financiran je od Austrijske razvojne agencije, Caritasa Austrije i Caritasa Francuske. Cilj projekta jest podrška mladima na Balkanu, odnosno osnaživanje mladih pri stjecanju vještina potrebnih za uposlenje i uključivanje na tržište rada. Projekt je nastao iz pokušaja rješavanja problema koji nastaje sve većim odlaskom mladih u inozemstvo i smanjenja broja mlade populacije u ruralnim sredinama.

»Mladi danas najčešće odlaze jer ne vide mogućnost i šansu da ostvare svoj potencijal i osiguraju sebi posao i sigurnu budućnost. Ovim projektom želimo pružiti neophodnu podršku mladima i pokazati im da je u njihovoj sredini moguće pronaći posao i zaposlenje te steći početno iskustvo. Za mlade koji imaju inicijativu za pokretanje vlastitog biznisa pružamo obuku gdje mogu razviti svoju ideju u detalje i na taj način konkurirati za grantove koji su omogućeni preko našeg projekta«, kaže biskupijski koordinator Caritasa Srijem **Petar Dujić**.

Individualni pristup mladim osobama je važan princip koji projekt ispunjava tijekom svoje realizacije i ostvarenja ciljeva. Savjetnici se kroz razgovor s mladima upoznaju s individualnim osobinama, kao i mogućnostima, željama i afinitetima. Na temelju prikupljenih informacija kreira se individualni plan pomoću kojeg se mlada osoba usmjerava na dalje treninge, obuke i tečajeve koji će joj pomoći da stekne nove vještine i veće samopouzdanje pomoću kojih će lakše i sigurnije izaći na tržište rada. Tijekom individualnog savjetovanja mladi najčešće stječu neophodne alate za pisanje radne biografije, motivacijskog pisma, kao i komunikacijske vještine neophodne pri razgovoru za posao.

Nakon završetka školovanja mnogi mladi nailaze na problem, a to je nedostatak iskustva koje će im pomoći prilikom prvog zaposlenja. Svakako da mladi i učenici iz obrazovnih ustanova izlaze sa znanjem iz svoje struke, te se nadaju brzom zaposlenju, no realnost je drugačija. Često poslodavci na natječajima za posao traže prethodno iskustvo koje mladima nedostaje. Projekt »Your Job« kroz program stručnih praksi pruža podršku mladima da

tijekom prvih godina nakon završetka školovanja steknu iskustvo koje će im pomoći da se uspješno uključe na tržište rada i započnu svoju poslovnu karijeru. Važno je napomenuti da su ove stručne prakse plaćene od strane projekta, što u velikoj mjeri povećava motiviranost kako zainteresiranih poslodavaca tako i mladih. Poslodavci se obvezuju da će tijekom 3 do 6 mjeseci, koliko obično traje praksa, pod stručnim mentorstvom primiti mlade učenike koji će steći neophodne praktične vještine u njihovoj firmi.

Također, osigurana su sredstva za one mlade koji žele završiti dodatne tečajeve i obuke koji će im pomoći da steknu certifikate i diplome.

Samoinicijativnost i poduzetnost kod mladih često rezultira idejama i vizijama, kada se nakon školovanja mladi odlučuju započeti samostalni posao i na taj način otvore svoje poduzeće. U ovom pothvatu projekt »Your Job« ih ohrabruje i podržava pružajući im mentorsku i tehničku podršku koja im je potrebna tijekom kreiranja biznis plana kao i same financijske grantove koji su neophodni za pokretanje biznisa.

Uz sve navedeno, projekt ostaje dosljedan Caritasovim vrijednostima i principima i posebnu pažnju posvećuje ranjivim kategorijama kao što su mladi s invaliditetom ili pripadnici manjina, kao i rodnoj ravnopravnosti.

Predviđeno je da projekt »Your Job« traje do listopada 2025. godine, tijekom kojega se očekuje da oko 1.000 mladih dobije neki od vidova podrške koji ovaj projekt pruža, kroz savjetovanje, stručne prakse ili grantove. Također, na nivou Srbije očekuje se dodjeljivanje ukupno 12 financijskih stipendija radi podrške mladim poduzetnicima za otvaranje vlastitog biznisa ili socijalnog poduzeća.

Poziv važi za mlade između 18 i 30 godina koji žive u općinama Šid i Irig da se priključe i ostvare dobrobit ovog Caritasovog projekta.

S. Ž.

Križni put za mlade

Subotica – Križni put mladih Subotičke biskupije bit će sutra, 18. ožujka, kada će mladi pješačeći imati pobožnost križnoga puta, uz molitvu, pjesmu, duhovni razgovor i ispovijed. Okupljanje je u župi Marija Majka Crkve u Šandoru, a euharistijsko slavlje je predviđeno u 8,45 sati. Završetak ovog hoda bit će na Subotičkoj kalvariji.

Petrovaradin – Peti križni put mladih Srijemske biskupije bit će održan sutra, 18. ožujka, u biskupijskom svetištu Gospe Tekijske u Petrovaradinu pod geslom »Žrtva Bogu, duh je raskajan«. Nakon uvodne molitve u crkvi započet će se križni put gdje se će se mladi i njihovi župnici smjenjivati u nošenju križa, nakon čega slijedi sveta misa u svetištu Gospe Snježne. U drugom dijelu ovog susreta u domu svetišta bit će organizirano druženje, a potom i kateheza na temu »Poniznost! Što ja imam od nje« koju će predvoditi vlč. **Dušan Milekić**.

Korizmene tribine u Beogradu

Tijekom korizme Beogradska nadbiskupija organizira predavanja koja će biti u obliku tribina svakog petka u korizmi s početkom u 19 sati u dvorani Pastoralnog centra – *Papa Ivan Dobri*, Hadži Milentijeva 75, Beograd. Svakog petka bit će druga tema, kao i drugi predavač.

Korizmene meditacije u Augustinianumu

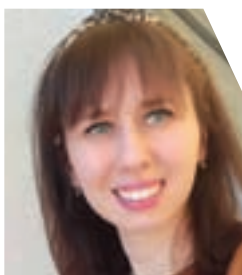
Svakog utorka u korizmi u Pastoralnom centru *Augustinianum* u Subotici bit će održane korizmene meditacije s početkom u 18,30 sati. Predavač je profesor i bibličar vlč. dr. **Tivadar Fehér**, a teme su sljedeće:

21. ožujka – *Zato sam došao da vatru palim na zemlji*

28. ožujka – *Isus i Zakej*

Duhovne večeri u Somboru

Tijekom korizme, duhovne večeri u Somboru bit će održavane ponedjeljkom od 19.30 sati u Udruzi Nijemaca *Gerhard*.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Svjetlost u svijetu

Često nam se čini kako je tama zavladała svijetom dok promatramo sve što se oko nas događa. Takav svijet nas razočarava, gubimo volju aktivno se uključivati u društvo kojem pripadamo, mislimo ne može i neće nikada biti bolje ili se jednostavno uklopimo u tamu koja je oko nas. Tama koju gledamo nastaje utjecajem grijeha kojemu je čovjek sklon, a ne može ga pobijediti jer se protiv njega i ne bori nego se prepušta svojim slabostima. Ipak, tama ne može pobijediti svjetlost, jer je svjetlost Isus Krist, koji to i sam za sebe kaže: »Ja sam svjetlost svijeta; tko ide za mnom, neće hoditi u tami, nego će imati svjetlost života.« (Iv 8,12).

Djeca svjetlosti

Pavao u Poslanici Efežanima piše: »Sada ste svjetlost u Gospodinu: kao djeca svjetlosti hodite – plod je svjetlosti svaka dobrota, pravednost i istina – i odlučite se za ono što je milo Gospodinu« (Ef 5,8-10). Krist je svjetlost svijeta, a kršćani su Kristovi. On je onaj koji svijetli u tami i pokazuje nam put. Onaj tko pripada njemu ide putem svjetla, a ne tuma u mraku. Put kojim hodi, koji ga vodi do Gospodina mijenja ga. Tako oni koji Kristu pripadaju, kao što i Pavao kaže, postaju u njemu svjetlost za ovaj svijet. To je promjena koja je neminovna, ako je netko doista Kristov. Ta je promjena obvezujuća, ona nije za vlastito uživanje već se mora upotrijebiti na dobro svijeta. Kršćanin je donositelj Krista, donositelj svjetla u svijet u kojem živi. Nema mjesta očaju zbog tame niti prepuštanju tami svijeta koja je oko njega. Kršćansko poslanje je otjerati tamu Kristovim svjetlom koje u sebi nosi.

Dobrota, pravednost i istina to je ono što nedostaje u svijetu, zbog čega nas hvata očaj. Pavao kaže

da je to plod svjetlosti; dakle oni koji su Kristovi trebaju biti donositelji dobrote, pravednosti i istine. Ne trebamo ih tražiti negdje drugdje ili kod nekog drugog, mi smo ti koji trebamo širiti dobrotu, pravednost i istinu. Po tome ćemo donijeti svjetlo svijetu i svijet će prepoznati da smo Kristovi. Dakle, pravednost, dobrota i istina je ono što u nama treba biti prepoznatljivo, to je ono po čemu ćemo razgoniti tamu gdje god da se nalazimo. Ništa nas na tome putu ne smije obeshrabriti niti zaustaviti, kao što nije brojne svece koji su nam uzori kršćanskoga života.

Okrenuti se bližnjemu

Nalazimo se na polovini korizmenoga hoda. Trudili smo se ustrajati u mnogim odlukama koje smo donijeli. Je li sastavni dio tih odluka bio da budemo svjetlo svijeta, da budemo donositelji dobrote, pravednosti i istine? Naše su odluke uglavnom orijentirane na nas same: postiti, više se moliti, odlaziti na svetu misu... Donositelj Kristova svjetla svijetu treba se okrenuti od sebe k bližnjemu. Dobrota i pravednost postaju vidljive tek u susretu s drugim, a Krist nas obvezuje da ljubimo brata i činimo mu dobro.

Iako je dobar dio korizme već prošao, nije kasno za nove odluke i još neke promjene. Korizma je vrijeme promišljanja i preispitivanja, kako bismo napredovali u svojoj vjeri i postali transparentni članovi Crkve. No, ne samo privremeno, do Uskrsa, već odluke o promjeni i nastojanja oko dobra trebaju ostati trajni u našem kršćanskome hodu. Stoga neka nam ovonedjeljna čitanja budu poticaj za nove promjene, za snažnija svjedočanstva za Krista, za donošenje svjetla u tamu svijeta koja nas okružuje, jer mi smo svjetlo svijeta, rekao nam je Isus.

Mjesto muke i otkupljenja

Foto: www.ravnoplov.rs

Korizma je vrijeme u godini kada se najviše posjećuju kalvarije. Iako mnogi Kalvarijom smatraju samo ona izdvojena mjesta, kalvarije kakve mi poznajemo se nalaze i u blizini crkava, često na grobljima ili čak u pojedinim svetištim. Također, postaje križnoga puta, koje prikazuju Isusovu muku nalaze se i unutar crkava.

Kalvarija (latinski calva, prijevod s aramejskoga gulgota: lubanja) mjesto je Isusova pogubljenja i zapravo je riječ o brdu izvan nekadašnjih zidina Jeruzalema blizu groblja na kojem su svojedobno izvršavana pogubljenja. Kako su prvi kršćani štovali to mjesto, car **Hadrijan** dao je tu podići Afroditin hram, koji je car **Konstantin** srušio te je podigao baziliku Groba Isusova 334., koja je poslije više puta rušena i obnavljana.

Kalvarija ili Golgota

Kada kažemo riječ »kalvarija« uglavnom mislimo na muku koju je **Isus** nakon osude **Poncija Pilata** proživio noseći križ do brda Golgota, gdje je raspet i umro na križu. Ovu riječ nerijetko upotrebljavamo i kada netko prolazi osobnu muku života, pa se često kaže da je to njegova

kalvarija, dok se za velika stradanja pojedinca, pa čak i društva kaže da prolaze Golgotu.

Vladimir Anić u svome *Velikome rječniku hrvatskoga jezika* uz riječ kalvarija navodi i druga značenja: uređena uzvisina s tri križa za posjećivanje i hodočašće u vrijeme korizme; serija slika i skulptura u crkvi ili njezinom vanjskom prostoru koje prikazuju prizore Kristovih muka. Riječ golgota kod Anića nema isto značenje, nego je opisuje kao simbol velike patnje, muke i stradanja. Kao opće imenice golgota i kalvarija znače tešku muku, velike patnje i simbol su trpljenja i ispaštanja. Kao imenice, one su zapravo sličnog značenja, s time da se golgota smatra kao snažnija i punoznačnija riječ.

Također, kako se navodi u *Leksikonu podunavskih Hrvata*, ova velika pasionska duhovnost iz srednjega vijeka urodila je na Zapadu simboličnom gradnjom Isusova križnoga puta u prirodi, koje je prozvano kalvarija. Graditelji kalvarija nastojali su da iste budu izgrađene na brijegu na kojem se vrši pobožnost križnoga puta – pobožnost na spomen Isusove muke. Taj prostor je najčešće ograđen i, kako navodi **Ante Sekulić** u *Rječniku bačkih Bunjevaca*, u njemu su razmještene slike, kasnije postaje koje tuma-

če Isusovu patnju i smrt na križu. Ovu pobožnost koja prati Isusovu muku od njegove osude do smrti i ukopa vjernici rado obavljaju u korizmeno vrijeme, a posebno u Velikom tjednu.

Križni su put počeli promicati križari, a od XIV. stoljeća posebno gorljivo franjevci, koji su jeruzalemskim križnim putom vodili hodočasnike. Kako su samo rijetki vjernici mogli hodočastiti u Jeruzalem, rodila se ideja da se i izvan Jeruzalema vjernicima omogući takva pobožnost.

Kroz povijest su izvornim postajama pridodane i postaje koje se ne spominju u evanđeljima, kao susret s **Veronikom**. Potkraj XVI. stoljeća križni put je imao 12 postaja, a od sredine XVIII. stoljeća 14 postaja. U najnovije vrijeme postoji i 15. postaja, kod koje se razmišlja o Isusovu uskrsnuću. U XVII. stoljeću u poljskim i u češkim krajevima gradile su se kalvarije s po 30 postaja.

Kalvarije u okruženju

Diljem Vojvodine u blizini crkava ili groblja mogu se sresti kalvarije, kako one zasebne tako i samo postaje križnog puta. Po nekim podacima, svi katolički gradovi i sela na području današnje Subotičke biskupije koji su stariji od jednoga stoljeća imali su svoju kalvariju. U početku su građene samostalno, izvan grada, najčešće pokraj groblja ili pak na samim grobljima, na prirodnom (Bač, Čonoplja, Lemeš) ili umjetnom brežuljku. Gdje nije bilo uzvisine, izgrađena je kapela, a iznad kapele postaja s križevima. Kalvarije koje su podizane u XIX. stoljeću, kako se navodi u *Leksikonu podunavskih Hrvata*, najčešće imaju tri križa (Isus u sredini i po jedan razbojnik sa svake strane) na vrhu brijega ili kod kapele, u podnožju križeva su kipovi sv. Ivana, Marije Magdalene i Blažene Djevice Marije, pri donjem dijelu uzvisine nalazi se Sveti grob, oko skupina se nalaze postaje sa slikama Križnoga puta, poredane u krug ili potkovicu, dok je na ulasku prizor Isusa u Getsemanskom vrtu s anđelom. Bački apo-

stolski administrator **Lajčo Budanović** između dva svjetska rata obnovio je i izgradio više kalvarija, a planirao je podići i kalvarije na Čikeriji, Paliću i Kelebiji, u čemu ga je spriječilo izbijanje Drugoga svjetskoga rata. Poslije rata porušene su ili krajnje zapuštene mnoge kalvarije, a od kraja 1980-ih kalvarije se obnavljaju. Na topografskim kartama kalvarije se označuju s tri križa. Crkveni šemati ne bilježe postojanje kalvarija.

Uz navedene kalvarije značajno je spomenuti kalvarije u Bajmaku, Bajši, Beregu, Bođanima, Bunariću, Čantaviru, Monoštoru, Plavni, Somboru, Sonti, Subotici, Vajskoj i Žedniku.

O kalvarijama u okruženju najčešće brinu najbliže župe, odnosno župe kojoj pripada određena kalvarija. Neke od njih su obnovljene, neke dobro sačuvane i dostupne su ljudima, dok ima i onih koje su devastirane ili jednostavno zapuštene. Najčešće o njima nema puno podataka i dokumenata, mada i to ovisi od mjesta do mjesta. Zapravo, pojedini župnici ne vode posebne knjige za kalvariju nego se sva događanja ili obnove na kalvariji vode u župnim knjigama.

Kalvarije po Vojvodini su istraživali djelatnici Međuopćinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Subotice na čelu s etnologinjom **Valérijom Dévavári Beszédes** i fotografom **Željkom Vukelićem**, a taj projekt su okrunili izložbom pod nazivom »Naše kalvarije«, koji je trajao od 2005. do 2009. godine. Tada je obrađeno ukupno 85 kalvarija, kojih najviše ima u Subotičkoj biskupiji – šezdeset, dvadeset kalvarija su vlasništvo župa. Po dobivenim podacima, kalvarije u Vojvodini podizane su od sredine 18. stoljeća, te je datumski najstarija ona u Kanjiži iz 1753. godine, a najstarija kalvarija koja se nalazi u originalnom izdanju je u Petrovaradinu podignuta 1772. godine. U narednim brojevima posjetit ćemo pojedine kalvarije, te vidjeti njihovo sadašnje stanje i upoznati čitatelje s njihovim povijesnim podacima.

Pripremila: Ž. V.

O prezimenima bačkih Hrvata (XXXVII.)

Vidaković Hadnađ

Rod **Vidaković** spada u najrazgranatije rodove bačkih Hrvata. Osim toga, tijesno je povezan s onim stranicama bunjevačke povijesti koje se smatraju najinteresantnijim i najblistavijim. Sudbonosni događaji na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće izbrisali su možda sve regionalne i klasne razlike između Hrvata i uputile ih na međusobnu suradnju u borbi za opstanak. Od prodora austrijskih snaga u Podunavlje 1686. pa sve do mira u Satmaru 1711. Bačka je praktički bez prestanka gotovo tri stoljeća bila poprište krvavih borbi, koje su je demografski i gospodarski unazadili. Međutim, pod vodstvom sposobnih pojedinaca Hrvati su preživjeli sve nedaće.

Hrabri kapetan Đuro

Jedan od trojice predvodnika »katoličkih Raca« ili »Dalmatina« u Veliki Bečkom ratu 1683. – 1699. je bio **Đuro Vidaković**. Zajedno s **Dujmom Markovićem**, kasnije somborskim kapetanom, zastupao je 9. VII. 1687. svoje sunarodnjake na jednoj adi blizu Baje, gdje je u to vrijeme taborila vojska **Maksimilijana II. Emanuela**, izbornog kneza Bavorske. Na prijelazu iz 17. u 18. st. javlja se kao zapovjednik tvrđe u Baču. Ondje je bio nadaleko čuven po svojoj susretljivosti prema franjevcima i svim hodočascima ovog starog katoličkog svetišta nadomak Vukovara, također jednog od važnih franjevačkih centara u Podunavlju, čiji utjecaj se osjećao u Somboru. Sudjelovao je u ratu protiv pristaša **Ferenca Rákóczi**a (1703. – 1711.), koji su se borili za oslobođenje Ugarske od habsburških vojnih vlasti. Ovaj rat ga je odveo s njegovim sunarodnjacima (graničarima) čak u Transilvaniju, gdje je zadobio teške rane, od kojih je umro u Aradu negdje prije 1711. godine.

Hadnađ Kajto

Bečki dvor je nagradio Đuru za vjerno držanje u ratu protiv Osmanlija dodjeljujući mu plemstvo 1690. Međutim, zbog nestabilnih prilika plemstvo je proglašeno u Bačkoj županiji tek 1718., kada je Đuro uvelike bio mrtav. Ipak, njegovi naporu nisu bili uzaludni. Plemstvo su također preko njega dobili i njegovi bližnji: supruga **Marta Bošnjaković**, kćerke **Marta** i **Katarina**, braća **Ivan**, **Bar-tul (Božan)**, **Marko** i **Matija** (rodonačelnik **Vidakovića Delića**) sa svojim suprugama i porodom, pa čak i zet obitelji Vidaković (affinis) **Blaško Manić** sa svojom suprugom **Margaretom** i sinovima **Đurom** i **Markom**. Đurin brat Ivan imao je sina, koji se u plemićkoj povelji javlja kao **Georgius (Đuro)**, a u matičnim knjigama kao **Gregorius**

(**Grgo**). Kako god, riječ je o istoj osobi, koja je u puku prozvana **Hadnađ Kajto**. Umro je 18. III. 1755. u 89. godini života. Uz zapis smrti piše još da je sahranjen u kripti crkve sv. Mihovila i da je bio lajtnant (lajdinantius) i senator. Lajtnant je zapravo zamjenik zapovjednika postrojbe. U ovom slučaju riječ je o subotičkoj Narodnoj miliciji, gdje je Hadnađ Kajto doista zamjenjivao kapetane iz obitelji **Sučić**. Njegov sin **Jakov** je rođen oko 1711., u vrijeme kada su se Subotičani zbog terora Rákóczijevih lakih i pokretljivih postrojbi nalazili u zbjegu (izbjeglištvu) u Petrovaradinu ili drugim bolje utvrđenim mjestima. Jakov je oženio izvjesnu **Katarinu**, ali ne zna se kada točno. S njom je imao mnogo djece. Umro je 1. V. 1769. u 58. godini i sahranjen je u kripti crkve sv. Mihovila.

Kalman Vidaković

Subotičke novine od 6. X. 1978. objavljuju intervju **Boška Krstića** s izvjesnim **Kalmanom Vidakovićem**. Predstavljaju ga javnosti kao jednog od rijetkih svjedoka gradnje reprezentativne Gradske kuće u Subotici. Nije isključeno da je Kalman u jesen 1978. bio posljednji živi svjedok građevinskih radova s početka 20. stoljeća, koji su promijenili izgled centra Subotice. On je izdanak **Vidakovića Hadnađevih**. Njegov predač u petoj generaciji **Leopold Ivan** (rođen 2. VI. 1731., a umro 19. III. 1792.) bio je sin gore spomenutog Jakova i Katarine, para s mnogo

djece. Ivan je 19. XI. 1752. oženio Katarinu, kćerku **Petra Šetrovića**. Dana 3. VIII. 1754. dobili su sina **Lovrena Leopolda**. Lovren je 16. XI. 1772. oženio **Petronelu**, kćerku **Matije Belića**. Iz ovog braka rođen je sin **Šimun**, koji je 10. XI. 1802. oženio **Anu**, kćerku **Šimuna Kopunovića** i **Apolonije Marković**. Šimun je imao sina **Lovrena**, koji je 11. XI. 1839. oženio **Matiju**, kćerku **Ivana Lučića** i **Marije Malagurski**. Nakon Matijine smrti, oženio je **Katarinu Vizin**, udovnu **Nikole Mamužića**. Iz ovog braka Lovren je imao sina Šimuna, koji je 12. XI. 1883. oženio **Karolinu**, kćerku **Lojzije Vidakovića** i **Antonije Marci-kić**. Posljednji par u nizu su roditelji gore spomenutog Kalmana Vidakovića Hadnađa (r. 11. VI. 1893.).

Ankica u kace

Slika je naslikovana koncem lita 1966. u Sonte na čošu di se ukršća Četvrti sokak (Ul. Narodne odbrane) i glavni sokak koji se onda zvo Ul. Maršala Tita, isprid dućana (danas dućan sokova). Na slike su **Ivan Poturica, Tošin** (1929. – 1991.), sa kćerom **Ankicom** roditom 1963. Oni se vraću od majstora sa popravke dve kace za kupus.

U to vrime dva brata **Dančulovića, Stanko** (1923. – 1993.) i **Jova** (1929. – 2010.) su držala dvi radionice za praviti burad, a i za popravak. To su bili majstori pinteri. Stanko je imo radnju u Valpovu (jedan kraj u Sonte), a Jova u Četvrtomu sokaku (N. odbrane).

Bijo je i treći majstor **Joza Butković, Tranjin** (1914. – 1972.), preljar. On je više bijo poznat po izrade i popravke prelja, al pošto je imo raznovrsne i prvoklasne mašine popravljio je i burad i izrađivo druge stvari od drveta. Upravo od toga majstora se vraću Ankica i njezin otac pošto jim je ovaj majstor bijo i rod.

Vidimo da Ankicin otac nosi šešir, skoro ko i svi Šokci u to doba, u štrikovu je, što nam svidi da nije bilo baš toplo vrime. On gurka drvena kolica koja su u to vrime bila važno prevozno sredstvo za manje terete kad nije bilo potribno prezat konje u kola. Drvena kolica je imala skoro svaka kuća. Sa njima se išlo čak i u polje donet naramak diteljine, mišlingera, jel sina, a najviše oni koji nisu imali konje, a imali su kravu, ovce i svinje, zelenja iz bašče, jel it špricat vinograd. Za špricanje je bilo potribno ponet galica (plava galica), kreča, špricu i ako nije bilo blizu bunara i vode za špricat. U selu su se koristila za it na pijac kupovat i prodavat kojišta. Moglo se metnit dvoj, troj manji prasaca u džak, kokoša, pataka i gusaka, pa na kolica do pijaca. Ko nije imo kolica, molijo je komšiju, jel kakoga roda da mu uzajmi. Točak od kolica je bijo isto od drveta, a imo je spolja metalnu šinu koja je štitila drvo da se brzo ne istro-

ši. Dica su obavezno molila starije da ji vozu na kolica, mada vožnja ako se uporedi sa današnjim prevozom nije baš bila udobna. No, ko mari za plavi tur, kad se voza iz čiste uživancije.

Ko što vidimo, Ankice nije zima. Skinila je štrikov. U dvi kace je ušuškana, u zavitrine, a i stalno druskanje nije lako izdržat, makar se i vozo.

Čiča Toša je pono i torbicu o'doma. U nju je svakako moro ponet bocu vode, a možda i koji komat masna kruva posolita i popaprita, jel društvo iz kace je moglo svaki čas bit i gladno i žedno. Naravno, u torbice su i novci,

jel džepovi štrikova nisu bili cigurni za pundelar. Torbica je prava starovircka. Na njoje nema ružica ni cvita. To je došla kasnije »nova moda«. Na torbice su narodne šare – ornamenti. Takima šarama su se tkali i ćilimi i ćilimci, ponjavke, komarnici, pavlake (navlake za vankuše) i možemo ji vidit vezene na plečkima i skutama.

Ko je pravo čeljade, jako ata da sve bude spremno kad zatriba. U ovom slučaju kace tj. burad za kupus su izneverile i morale su it na popravak, jel bliži se siča i kiseljenje kupusa, a dojde brzo ko i sve, a ni, ne nadaš se. Ako je bure, jel kaca priviše dotrajalo, nije se bacalo. Sprimilo se u kaku šupu, pa se metnila rana za marvu i živinu. Kadgoda se moglo popraviti za luženje sa smišom pepela, kreča i vode, otkani oplata od konoplje, da postane bilije i podatnije. Tako je kaca dopunita sa otvorom i drvenim zapuškom pri dnu, postajala lužnica.

U kace za kupus se gazijo posoliti kupus sve dok se ne počme penit. Povr takoga kupusa dodavo se novi red kupusa, ponovo solijo i tako do kraja. U kace se ostavljalo desetak centi da kupus može vrit. Priko kupusa su se naredale daščice i pritegle drvenim navojom, a priko svega čisti čaršaf, jel kaki stariji krušni tarak. Unašo se u toplu sobu da blagovremeno ukisne i uzrije. Ako je u ranu jesen bilo toplo, mogla se kaca sa kupusom ostavit i na ganku, al je onda triba-

lo puno dužje vrimenta da se ukiseli.

Ankica je provela ditiñjstvo, mladost, a sad već i nadolazeću starost u Sonte. Stekla je penziju radeći ko dućandžinica. Bavi se svim i svačim, odgaja unuke, a nikako da dojde na red ulje i platno za koje ima dara.

Ruža Silađev

Recitatori na hrvatskom i u Sečnju

Zonska smotra recitatora *Pesniče naroda mog* održana je 9. ožujka u čitaonici Gradske knjižnice Subotica u organizaciji iste institucije i Saveza umjetničkog stvaralaštva amatera Vojvodine.

Recitatore, njih 83, pratilo je i ocijenilo prosudbeno povjerenstvo: glumac i profesor na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu **Predrag Momčilović**, glumica i umjetnička ravnateljica Drame na mađarskom jeziku Narodnog kazališta Subotica **Petronella Körmöci** i profesorica iz Subotice **Klara Dulić Ševčić**.

Na Zonskoj smotri recitatora nastupili su recitatori iz općina: Subotica, Apatin, Sombor, Bačka Topola, Ada, Senta i Mali Iđoš, a na Pokrajinsku smotru iz mlađeg i starijeg uzrasta plasiralo se po sedam učenika, a iz srednjeg 10 učenika (ukupno 24). Od ukupnog broja plasiranih recitatora iz Grada Subotice na Pokrajinskoj smotri nastupit će i troje recitatora na hrvatskom jeziku: **Emilia Tonković** iz OŠ *Ivan Milutinović* Subotica, **Marijan Rukavina** iz Zavoda za kulturu vojvođanskih

Hrvata i **Ivan Huska**, također iz Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Pokrajinska smotra recitatora bit će održana u Sečnju od 21. do 23. travnja.

Uspješna regionalna razina kviza Mreža čitanja

Od 27 subotičkih srednjoškolaca koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku u Gimnaziji Svetozar Marković, Politehničkoj i Medicinskoj srednjoj školi a koji su 8. ožujka 2023. godine sudjelovali na drugoj regionalnoj razini kviza za poticanje čitanja i kreativnosti *Mreža čitanja* za srednjoškolce čak njih 14 plasiralo se na posljednju, nacionalnu razinu natjecanja. To su: **Marko Cvijetić, Lucia Mamužić, Dominik Kujundžić, Ivan Huska, Ana Skenderović, Luka Mrkaljević i Petra Benčik** iz Gimnazije Svetozar Marković te **Egon Ferko- vić, Radmila Đukić, Marijana Čordarić, Iva Katić, Jana Mihajlović, Božana Vujačić i Uroš Ninić** iz Medicinske srednje škole. Inače online kvizu znanja na regionalnoj razini pristupilo je ukupno 521 učenik iz cijele Hrvatske i Subotice a na posljednjoj razini, koja je zakazana za 12. svibnja 2023. godine sudje- lovat će oni koji su imali više od 75% točnih odgo- vora, što je 375 srednjoškolaca. Do tada je potrebno pročitati sva tri djela s popisa: **Jelena Kastaneti: Živjeti, Leigh Bardugo: Šest vrana i Miro Morović: Voštani princ.**

Kviz za poticanje čitanja i kreativnosti *Mreža čita- nja* organizira Hrvatska mreža školskih knjižničara a u Subotici ga provodi Gradska knjižnica Subotica u suradnji s NIU *Hrvatska riječ*.

Podsjetnik

Do kraja mjeseca Čitam i skitam

Kviz za poticanje čitanja *Čitam i skitam*, koji orga- nizira Gradska knjižnica Subotica traje do kraja mjeseca. Ako još niste, potrebno je otići po upitnik, pročitati zadane ulomake, riješiti upitnik (točno) i vratiti ga u knjižnicu. Uz to važno je sada i produljiti članarinu, jer u kvizu mogu sudjelovati samo članovi knjižnice, a ovo vam je i prigoda da to uradite po promotivnoj cijeni od 300 dinara. Kviz traje do kraja mjeseca, a javno izvlačenje će biti 4. travnja na Me- đunarodni dan knjige za djecu.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Nikola Horvatski**
 IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, Subotica – 3. razred
 IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nemam
 VOLIM: svoju obitelj, baku i djeda
 NE VOLIM: sakupljati stvari po kući
 U SLOBODNO VRIJEME: igram se igračkama i s mojim didom
 NAJ PREDMET: tjelesni odgoj
 KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: traktorist

Too optika
 DR. TOOTH
551-045
 Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor.
Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomijskog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 km, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 m od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Prodaje se trobozadni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članaka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 27. 2. 2023 donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-30/2023, kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: Postrojenje za privremeno skladištenje i tretman neopasnog otpada za potrebe ponovnog iskorištenja (proizvodnja peleta i briketa) na k. p. br. 14490 KO Novi grad (46.0909997°, 19.6861372°), čiji je nositelj »SAP INVEST PR«, Bore Stankovića br. 37, Subotica.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internetskoj adresi:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-30-2023.pdf.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 22. 3. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

150. obljetnica rođenja
biskupa, svećenika i pisca

LAJČE (LJUDEVITA) BUDANOVIĆA

Bajmak, 27. III. 1873. – Subotica, 16. III. 1958.

PROGRAM

26. ožujka 2023. (nedjelja) u 10 sati

Sвета миса

Katedrala-bazilika svete Terezije Avilske u Subotici

27. ožujka 2023. (ponedjeljak) u 19 sati

Svečana akademija

Velika vijećnica Gradske kuće u Subotici

Sudjeluju:

dr. sc. Robert Skenderović, Zagreb

Katedralni zbor „Albe Vidaković“, Subotica

Aleksandra Ušumović, Subotica

Župni zbor župe sv. Petra i Pavla, Bajmak

ZNAM TKO SAM!
GRADITELJ

REPUBLIKA HRVATSKA
SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE

Temeljem članka 45. Zakona o sustavu državne uprave (*Narodne novine*, broj 66/19), članaka 9., 13., 30. i 46. Zakona o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske (*Narodne novine*, broj 124/11 i 16/12), Pravila o financiranju programa/projekata organizacija hrvatske nacionalne manjine (KLASA: 011-02/19-03/01, URBROJ: 537-02/1-19-01, od 28. veljače 2019. godine, u nastavku teksta: (Pravila), a u vezi s Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske (*Narodne novine*, broj 97/20), Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

objavljuje

**Javni natječaj za prijavu programa/projekata
organizacija hrvatske nacionalne manjine u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2023. godinu**

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske (u nastavku teksta: Ured) poziva organizacije hrvatske nacionalne manjine u 12 europskih država da se prijave za financijsku potporu programima/projektima čije aktivnosti pridonose zadovoljavanju javnih potreba i ispunjavanju ciljeva i prioriteta definiranih strateškim dokumentima Ureda.

1. PRIORITETNA PODRUČJA

Organizacije sukladno ovom Javnom natječaju mogu prijaviti programe/projekte u sljedećim prioritetnim područjima:

1. Razvoj organizacija hrvatske nacionalne manjine (ulaganje u organizacijski razvoj i stabilizaciju organizacije, podrška izgradnji kapaciteta u svrhu daljnjeg djelovanja organizacije i obavljanja njene osnovne djelatnosti i dr.),
2. Kultura (očuvanje hrvatskog kulturnog stvaralaštva i baštine, poticanje kulturnih djelatnosti na hrvatskome jeziku te kulturno-umjetničkog amaterizma hrvatske manjinske zajednice u inozemstvu, nakladnička i izdavačka djelatnost, izdavanje časopisa, publikacija i ostalih javnih glasila na hrvatskome jeziku u svrhu očuvanja hrvatskog jezika, kulture i identiteta, televizijske i radio emisije, internetski portali, namijenjeni informiranju hrvatske manjinske zajednice u inozemstvu i dr.),
3. Obrazovanje i znanost (odgojni, obrazovni i znanstveni programi/projekti usmjereni na poduku, očuvanje hrvatskog jezika, sustavno istraživanje i proučavanje hrvatske nacionalne manjine i dr.),
4. Ostala područja društvenih djelatnosti (programi/projekti i aktivnosti organizacija iz područja športa, turizma, gospodarstva te ostalih područja koja nisu utvrđena u prioritetnim područjima od 1 do 3, a od interesa su za očuvanje nacionalnog identiteta i jačanje položaja hrvatske manjinske zajednice u inozemstvu te razvijanje odnosa s Republikom Hrvatskom).

2. IZNOS I VISINA FINANCIJSKE POTPORE

Sredstva financijske potpore namijenjena programima/projektima organizacija hrvatske nacionalne manjine u 12 europskih država za 2023. godinu u ukupnom iznosu od 1.506.404,00 eura raspoređuju se na sljedeći način:

Redni broj	Naziv europske države	Odobreno eura
1.	Organizacijama hrvatske nacionalne manjine u Republici Austriji	175.000,00
2.	Organizacijama hrvatske nacionalne manjine u Republici Bugarskoj	24.000,00
3.	Organizacijama hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori	126.886,00
4.	Organizacijama hrvatske nacionalne manjine u Češkoj Republici	24.000,00
5.	Organizacijama hrvatske nacionalne manjine u Republici Kosovo	80.000,00
6.	Organizacijama hrvatske nacionalne manjine u Mađarskoj	175.000,00
7.	Organizacijama hrvatske nacionalne manjine u Rumunjskoj	80.000,00
8.	Organizacijama hrvatske nacionalne manjine u Republici Sjevernoj Makedoniji	80.000,00

9.	Organizacijama hrvatske nacionalne manjine u Slovačkoj Republici	56.518,00
10.	Organizacijama hrvatske nacionalne manjine u Republici Sloveniji	215.000,00
11.	Organizacijama hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji	390.000,00
12.	Organizacijama hrvatske nacionalne manjine u Talijanskoj Republici	80.000,00
	Ukupno:	1.506.404,00

Ukupno planirana vrijednost Javnog natječaja je 1.506.404,00 eura.

Najniži iznos financijske potpore po pojedinom programu/projektu je 400,00 eura, a najviši iznos po pojedinom programu/projektu ne može biti veći od ukupnog iznosa koji je raspoređen organizacijama u pojedinoj državi, sukladno prethodnom stavku ove točke Javnog natječaja.

Jedan prijavitelj može podnijeti najviše dvije prijave na ovaj Javni natječaj.

3. VRSTE FINANCIJSKE POTPORE

Ured će financijska sredstva dodjeljivati kao:

- Institucionalne potpore – potpore za organizacijski razvoj i poslovanje organizacija kojima se osigurava trajnost i stabilnost rada onih organizacija koje su od posebnog značaja za Republiku Hrvatsku;

- Programske potpore – godišnje potpore programima/projektima koji uključuju niz povezanih aktivnosti koje jačaju kapacitete organizacija izvan Republike Hrvatske te kontinuirano doprinose zadovoljavanju javnih potreba hrvatske nacionalne manjine;

- Projektne potpore – za programe/projekte koji su usmjereni rješavanju određenih problema i realizaciji zacrtanog cilja u određenom vremenskom roku i s definiranim resursima i troškovima;

- Potpore održavanju jednodnevnih i višednevnih manifestacija, a mogu biti kulturne, obrazovne, športske, gospodarske, zabavne, socijalne, humanitarne, turističke i druge;

- Partnerske potpore – potpore za programe/projekte koje organizacije registrirane izvan Republike Hrvatske provode u partnerstvu s organizacijama u Republici Hrvatskoj;

- Potpore za sufinanciranje programa/projekata financiranih iz drugih izvora – potpore za sufinanciranje projekata koje organizacije realiziraju sredstvima drugih donatora.

4. PRIHVATLJIVI PRIJAVITELJI

Prihvatljivi prijavitelji na ovaj Javni natječaj su organizacije hrvatske nacionalne manjine (udruge, zaklade, ustanove, vjerske zajednice i ostale organizacije hrvatske nacionalne manjine) koje su se opredijelile za obavljanje djelatnosti i aktivnosti koje su predmet financiranja i kojima promiču uvjerenja i ciljeve koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonima Republike Hrvatske niti pravnim poretom matične države, a upisane su u Registar ili drugu

odgovarajuću Evidenciju organizacija matične države te imaju pravnu osobnost.

5. UVJETI ZA PRIJAVU

Na ovaj Javni natječaj mogu se prijaviti organizacije hrvatske nacionalne manjine koje udovoljavaju sljedećim uvjetima:

- su upisane u Registar ili drugu odgovarajuću Evidenciju organizacija matične države na temelju pravnog poretka matične države ili neki drugi registar i djeluju najmanje jednu godinu, zaključno s danom objave Javnog natječaja;

- program/projekt koji prijave na Javni natječaj, bude ocijenjen kao značajan (kvalitetan, inovativan i koristan) za razvoj organizacije i zadovoljavanje javnih potreba hrvatske nacionalne manjine definiranih strateškim dokumentima Ureda, odnosno uvjetima ovog Javnog natječaja;

- u skladu sa svojim statutom (ili drugim temeljnim ili osnivačkim aktom) obavljaju djelatnosti i aktivnosti koje su predmet financiranja i kojima promiču uvjerenja i ciljeve koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonima Republike Hrvatske niti pravnim poretom matične države;

- se protiv osobe ovlaštene za zastupanje i voditelja programa/projekta ne vodi kazneni postupak i/ili nije pravomoćno osuđen za kaznena djela;

- su uredno ispunili obveze iz svih prethodno sklopljenih ugovora o dodjeli financijske potpore iz proračuna Ureda;

- vode transparentno financijsko poslovanje.

6. SADRŽAJ PRIJAVE

Prijava mora sadržavati sljedeće:

1. obrasce za prijavu programa/projekta:

- 1.1. obrazac opisa programa/projekta,

- 1.2. obrazac proračuna programa/projekta,

- 1.3. obrazac životopisa voditelja programa/projekta,

- 1.4. obrazac izjave o partnerstvu, kada je primjenjivo,

2. dokaz o registraciji organizacije – Izvadak iz Registra ili druge odgovarajuće Evidencije organizacija matične države na temelju pravnog poretka matične države ili nekog drugog registra iz kojeg je razvidna djelatnost organizacije i iz kojeg je vidljivo da organizacija, odnosno pravna osoba najmanje jednu godinu, zaključno s danom objave Javnog natječaja,

3. preslika važećeg statuta, poslovnika ili drugog temeljnog ili osnivačkog akta organizacije (samo ukoliko osnivačka djelatnost nije vidljiva iz izvataka iz Registra, ili odgovarajuće evidencije pod točkom 2.),

4. uvjerenje nadležnog suda, ne starije od šest mjeseci, da se ne vodi kazneni postupak protiv osobe ovlaštena za zastupanje organizacije, i/ili potvrdu da osoba ovlaštena za zastupanje organizacije nije pravomoćno osuđena za počinjenje kaznenog djela (izvornik ili njegova ovjerena preslika).

Zaprimljene prijave programa/projekata sa svom pratećom dokumentacijom neće se vraćati prijaviteljima.

7. NAČIN I ROK ZA PODNOŠENJE PRIJAVA

Natječajna dokumentacija dostavlja se poštom ili neposrednom predajom dokumentacije na adrese veleposlanstava nadležnih za države na koje se odnosi Javni natječaj (Popis veleposlanstava RH u državama u kojoj žive pripadnici hrvatske nacionalne manjine s adresama elektroničke pošte i mrežnim stranicama nalazi se u privitku ovog Javnog natječaja) s naznakom »za Javni natječaj za prijavu programa/projekata organizacija hrvatske nacionalne manjine u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2023. godinu«.

Prijave programa/projekata podnose se isključivo na propisanim obrascima na hrvatskom jeziku, koji su dostupni na mrežnim stranicama Ureda <https://hrvatiizvanrh.gov.hr/>, *Ministarstva vanjskih i europskih poslova* (u nastavku teksta: *Ministarstvo*) i veleposlanstava nadležnih za zemlju na koju se odnosi Javni natječaj, a rok za podnošenje prijave je 30 dana od dana objave Javnog natječaja na mrežnoj Ureda i traje zaključno do 13. travnja 2023.

Zakašnjele, nepotpune ili na drugi način podnesene prijave, koje nisu u skladu s uvjetima ovoga Javnog natječaja i Pravila, neće se razmatrati.

8. POSTUPAK ODABIRA PRIJAVA I KRITERIJI ZA OCJENJIVANJE

Po isteku roka za podnošenje prijave na Javni natječaj pristupit će se postupku provjere ispunjavanja propisanih (formalnih) uvjeta Javnog natječaja, a sukladno odredbama Pravila.

U postupku provjere ispunjavanja propisanih uvjeta Javnog natječaja provjerava se:

- je li prijava dostavljena na odgovarajući Javni natječaj i u zadanome roku,
- je li prijavitelj prihvatljiv sukladno uvjetima Javnog natječaja,
- je li dostavljena propisana obvezna dokumentacija, te
- jesu li ispunjeni drugi propisani uvjeti Javnog natječaja.

Povjerenstvo Ureda razmatra i ocjenjuje prijave, koje su ispunile propisane uvjete Javnog natječaja iz točke 8., prema sljedećim kriterijima:

- utjecaj programa/projekta na očuvanje hrvatskog identiteta i specifične tradicijske kulture hrvatske nacionalne manjine u matičnoj državi,
- utjecaj programa/projekta na jačanje povezanosti hrvatske manjinske zajednice unutar matične države s ma-

njinskim zajednicama u drugim državama te s Republikom Hrvatskom,

- utjecaj programa/projekta na povećanje razine prava i poboljšanja položaja hrvatske manjinske zajednica u matičnoj državi,
- utjecaj programa/projekta na razvijanje obrazovnih i kulturnih sadržaja te poboljšanje uvjeta života pripadnika hrvatskih manjinskih zajednica,
- institucionalna i organizacijska razvijenost, stručnost i kapaciteti prijavitelja za provedbu programa/projekta.

Na temelju prijedloga Povjerenstva Ureda, Odluku o dodjeli financijskih sredstava donosi državni tajnik.

9. ROK I NAČIN OBJAVE PRIHVAĆENIH PROGRAMA/PROJEKATA

Nakon donošenja Odluke o dodjeli financijskih sredstava, Ured, Ministarstvo i veleposlanstva nadležna za zemlju na koju se odnosi Javni natječaj, na službenim mrežnim stranicama objavljuju rezultate Javnog natječaja s podacima o organizacijama, programima/projektima kojima su odobrena sredstva i iznosima odobrenih sredstava financiranja.

Privolu za prikupljanje i obradu te suglasnost za objavu osobnih podataka, osoba ovlaštena za zastupanje organizacije daje podnošenjem prijave na Javni natječaj.

Sa svim organizacijama kojima su odobrena financijska sredstva, državni tajnik ili osoba koju on ovlasti, potpisat će ugovor o dodjeli financijske potpore najkasnije 30 dana od dana donošenja Odluke o dodjeli financijskih sredstava.

Postupak ugovaranja i opći uvjeti koji se odnose na ugovore o dodjeli financijske potpore iz javnih izvora za program/projekt uredit će se temeljem pozitivnih propisa Republike Hrvatske i Ureda.

10. DODATNE INFORMACIJE

Javni natječaj za prijavu programa/projekata organizacija hrvatske nacionalne manjine u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2023. godinu provodi se sukladno Pravilima o financiranju programa/projekata organizacija hrvatske nacionalne manjine (KLASA: 011-02/19-03/01, URBROJ: 537-02/1-19-01, od 28. veljače 2019. godine, <https://hrvatiizvanrh.gov.hr/>).

Za točnost podataka i dostavljene dokumentacije pod materijalnom i kaznenom odgovornošću jamči osoba ovlaštena za zastupanje organizacije potpisom na obrascu opisa programa/projekta.

Sva pitanja vezana uz ovaj Javni natječaj mogu se postaviti isključivo elektroničkim putem, slanjem upita do isteka roka za podnošenje prijave na adresu Ureda: manjina-projekti@hrvatiizvanrh.gov.hr

KLASA: 015-09/23-01/01

URBROJ: 537-02-01-23-2

Zagreb, 14. ožujka 2023.

DRŽAVNI TAJNIK, Zvonko Milas

Prvenstvo je sve zanimljivije

Zahuktava se u 1. HNL

Poraz *Dinama* u Šibeniku, pobjeda *Hajduka* u Osijeku, *Rijeka* se s novim trijumfom vratila u vrh tablice i goleada u *Gorici* obilježili su 25. kolo Prve hrvatske nogometne lige. Zahuktalo se na svim travnjacima i očekuje nas zanimljiva i posve neizvjesna završnica u elitnom razredu hrvatskog klupskog nogometa.

ŠIBENIK – DINAMO 2:1

Budući protivnici u polufinalu Nogometnog kupa Hrvatske odigrali su odličan susret na Šubićevcu, a pomalo iznenađujuće slavio je domaćin *Šibenik*. Nogometaši *Dinama* su očito pod dojmom borbe za prevlast u klubu, ali to uopće ne umanjuje odličnu predstavu Šibenčana, pretposljednje momčadi 1. HNL. Unatoč nezavidnom položaju na tablici i još uvijek grčevitoj borbi s *Goricom* za ostanak, momci u narančastom nadvisili su sebe i najavili neizvjesni duel u poluzavršnici Kupa, koja se također igra u Šibeniku.

OSIJEK – HAJDUK 0:2

Nakon domaće katastrofe protiv *Lokomotive* momčad *Hajduka* je otputovala u Osijek s jasn timer namjerom povratka na pobjednički kolosijek. Trener **Leko** se odlučio za izrazito napadačku formaciju, a dva gola u prvom poluvremenu odlučila su susret. *Bilima* je pobjeda bila prijeko potrebna za konsolidaciju dobrano uzdrmanih redova, a

rezultatski uspjeh u Slavoniji donio je i smanjenje bodovnog zaostatka za *Dinamom*. Uz odličan raspored narednih prvenstvenih susreta isti bi mogao biti i manji.

RIJEKA – VARAŽDIN 3:1

Momčad *Rijeke* ovoga proljeća igra najljepši nogomet u ligi. Novi trener **Jakirović** je preporučio *bijele* i nanizao zavidni niz pobjeda kojima se, skupa s ovom posljednjom protiv *Varaždinaca*, priključio velikoj trojci na vrhu tablice.

Dapače, *Riječani* su samo dva boda ispod *Osijeka* i vrlo je vjerojatno da će uskoro izbiti i na treću poziciju. A samo koji mjesec prije *Rijeka* je bila i na posljednjem mjestu prvoligaške karavane.

Sve zanimljivije prvenstvo

Iako se letimičnim pogledom na tablicu 1. HNL čini kako su već sve karte podijeljene, do kraja je u igri još dosta bodova i moguće su značajne rotacije. Prema svemu sudeći, *Dinamo* ima preveliku prednost i trebalo bi se dogoditi pravo čudo da izgubi »već osvojeni naslov«. *Hajduk*, *Osijek* i *Rijeka* su prema sadašnjim pozicijama sigurni za Europu, a još

jedno mjesto bi se moglo otvoriti nakon završnice Kupa Hrvatske. Što se tiče donjeg doma, *Gorica* se i dalje bori za goli prvoligaški život jer joj *Šibenik* bježi velikih sedam bodova. Zanimljivost i neizvjesnost ovosezonskog nadmetanja čini okolnost kako je razlika između četvrte *Rijeke* i osme *Istre* svega 3 boda, pa bi se u borbu za posljednju euro vizu vrlo lako mogli uključiti i *Varaždin*, *Lokomotiva* i *Slaven*.

D. P.

Suparni gra i pogača

Uvrijeme posta u jedno od jila koje se kuhalo u Beregu bio je suparni gra. Obično se pripremao za Veliki petak i Badnji dan. Gra se nije kupovao već ga je u Beregu imala svaka kuća. Onaj koji se penjao sijao se u kukuruze, a niski na obodima njiva ili u vrtovima. Gra se, kada sazrije, čupao i donosio u dvorišta gdje se sušio i onda tukao vilama i zatim čistio.

Za Veliki petak, osim suparnog grava, pravio se i suparni krumpir koji se pripremao na sličan način kao i gra. Kuhao se narezani krumpir s lukom i crvenom paprikom, a jio se uz domaće tisto.

Uz gra se pravila i pogača. Zanimljiva je priča iz Berega da se voda kojom se umivala pogača koristila kao narodni lijek. »Dica koja nisu dugo progovorila umivala su se u vodi kojim se umivala pogača. Virovalo se da ta voda pomaže dici da progovore«, kaže **Anica Gorjanac** koja je za naš KuHaR pripremala suparni gra i pogaču.

Sastojci:

za suparni gra:

oko 250 grama bijelog graha

3 glavice luka

3 mrkve

1 peršin

1 krumpir

2,5 litre vode

sol

jušna žlica sitne paprike

za pogaču:

oko 600 grama brašna

pol litre vode

sol

četrvtina pakiranja kvasca

Priprema:

Očišćeni gra stavi se u vodu, doda narezani luk, mrkva, peršin, krumpir i voda. Ostavi se da se kuha oko 15 minuta i onda se doda sitna paprika i posoli po okusu. Nekada se koristila samo sol, a sada se uz sol dodaje i biljni začin. Gra se kuha tri-četiri sata.

Može večer prije kuhanja gra držati u vodi, ali nije nužno.

Za pripremu pogače prvo se u mlakoj vodi s malo brašna digne kvasac i umijesi s brašnom. Ne smije biti ni previše meko ni previše tvrdo. Tijesto se razvije, još malo razvuče rukama i stavi u pleh. Nožem se zareže i ostavi malo dok ne krene, odnosno dok se ne razdvoji na zarezanim dijelovima. Pogača se prije pečenja umije vodom.

Peče se dok ne dobije lijepu rumenu boju. Kada se izvadi iz pećnice, ponovno se umije. Sada se za umivanje koriste silikonske četkice, a nekada su se četkice pravile od guščijeg perja, ali kako su nestale guske tako su se osuvremenile i bereške kućanice.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
 - 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

PROSLAVA BLAGDANA SV. JOSIPA

Blagdan sv. Josipa — jedan od četiriju praznika
hrvatske zajednice u Republici Srbiji

Nedjelja, 19. ožujka 2023.

crkva sv. Klementa

u Hrtkovcima

11 sati: sveta misa

12 sati: prigodni program

12.30: domjenak

Hrvatsko nacionalno vijeće u
Republici Srbiji

i

HKD „Dr. Nikola Dogan“

